

Neúplná rodina ako determinant kvality života dieťaťa

Bc. Martina Šmehylová

Diplomová práca
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Martina Šmehylová**
Osobní číslo: **H140356**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Neúplná rodina jako determinanta kvality života dítěte**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rodiny, péče, rodičovství a neúplné rodiny.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovorů.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ŠPAŇHELOVÁ, I.: Dítě a rozvod rodičů. Praha: Grada Publishing, 2010. 179 s. ISBN 978-80-247-3181-0.

KATUŠČÁK, D.: Ako písať záverečné a kvalifikačné práce. Nitra: Enigma, 2004. 162 s. ISBN 80-89132-10-3.

POTOČÁROVÁ, M.: Úloha otca a matky v rodine. In: Zborník referátov z konferencie. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre rodinu a zodpovedné rodičovstvo, 2003. 82 s. ISBN 80-968891-0-9.

HUDECOVÁ, A., BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A.: Sociálna práca s rodinou. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta: Občianské združenie Pedagóg, 2009. 250 s. ISBN 978-80-8083-845-4.

THOROVÁ, K.: Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt. Praha: Portál, 2015. 575 s. ISBN 978-80-262-0714-6.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Vladimíra Zemančíková, PhD.

Datum zadání diplomové práce:

1. prosince 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2016

Ve Zlíně dne 1. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

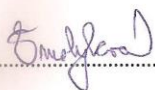
Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 05.04.2016

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávatečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práca sa zaoberá kvalitou života detí z neúplnej rodiny. V teoretickej časti analyzujeme rodinu, jej funkcie, typy rodín, ďalej neúplnú rodinu a jej vývoj na Slovensku toto je obsahom prvej kapitoly. V druhej kapitole teoretickej časti sa venujeme kvalite života a kvalite života dieťaťa z neúplnej rodiny. V praktickej časti práce bol použitý dotazník prostredníctvom, ktorého bola skúmaná kvalita života dieťaťa z úplnej rodiny a neúplnej rodiny, ktorú sme skúmali z dvoch stránok, objektívnej a subjektívnej stránky kvality života.

Kľúčové slová: rodina, neúplná rodina, kvalita života, kvalita života dieťaťa z neúplnej rodiny

ABSTRACT

The thesis deals with the quality of life of children from one-parent family. In the theoretical part we analyse family, functionality types of family, one-parent family and further development in Slovakia this is the content of the first chapter. In the second chapter of the theoretical part is about life quality and life quality of children from one-parent family. In the practical part questionnaire was used through that examined the quality of life of the child from complete family and one-parent family, which we have looked at two sites, the objective and subjective aspect of quality of life.

Key words : family, one-parent family , quality of life , quality of life of the child from one-parent family

Ďakujem Mgr. Vladimíre Zemančíkovej, PhD. za pomoc, ochotu a cenné rady, ktoré mi poskytla v priebehu vedenia diplomovej práce.

Prehlasujem, že odovzdaná verzia diplomovej práce a verzia elektronická nahraná do IS/STAG sú totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČASŤ	10
1 RODINA	11
1.1 FUNKCIE RODINY.....	13
1.2 TYPY RODÍN.....	16
1.3 NEÚPLNÁ RODINA.....	17
1.3.1 Vývoj neúplných rodín na Slovensku.....	19
2 HISTÓRIA KVALITY ŽIVOTA	21
2.1 VYMEDZENIE POJMU KVALITA ŽIVOTA.....	22
2.2 OBJEKTÍVNA A SUBJEKTÍVNA STRÁNKA KVALITY ŽIVOTA.....	24
2.3 PRÍSTUPY KU KVALITE ŽIVOTA U JEDNOTLIVÝCH ODBOROV.....	26
2.4 NÁSTROJE MERANIA KVALITY ŽIVOTA.....	28
2.5 KVALITA ŽIVOTA DETÍ Z NEÚPLNÝCH RODÍN.....	29
2.4.1 MERANIE KVALITY ŽIVOTA U DETÍ.....	31
II PRAKTICKÁ ČASŤ	36
3 EMPIRICKÁ ČASŤ	37
3.1 VÝSKUMNÝ PROBLÉM.....	37
3.2 CIELE VÝSKUMU A VÝSKUMNÉ OTÁZKY.....	37
3.3 VÝSKUMNÉ HYPOTÉZY.....	37
3.4 VÝSKUMNÉ METÓDY A ŠTATISTICKÉ SPRACOVANIE DÁT.....	39
3.5 VÝSKUMNÝ SÚBOR.....	39
4 VÝSLEDKY A OVERENIE HYPOTÉZ	40
5 DISKUSIA A ZHRNUTIE VÝSLEDKOV	69
6 ODPORÚČANIA PRE PRAX	71
ZÁVER	73
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	74
ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOU A SKRATIEK	80
ZOZNAM OBRÁZKOV	81
ZOZNAM TABULIEK	82
ZOZNAM PRÍLOH	83

ÚVOD

Rodina je významným činiteľom podieľajúcim sa na individuálnom vývine dieťaťa, pretože vytvára prvé sociálne prostredie, v ktorom dieťa vyrastá a sprevádza ho po celý život. V súčasnej dobe sa odhaduje, že až 22 percent detí na Slovensku žije iba s jedným rodičom, väčšinou s matkou, takáto rodina je ochudobnená o jeden rodičovský vzor, ktorý v rodine chýba. Toto číslo je vysoko alarmujúce, preto jedným z dôvodov, prečo som sa zamerala na kvalitu života detí z neúplných rodín je práve táto skutočnosť. Neúplné rodiny nie sú len následkom rozvodu rodičov, vo veľa prípadoch ide aj o mimomanželské počatie. Podstatným dôvodom výberu témy bola moja osobná skúsenosť s rozvodom, moji rodičia sa takisto rozviedli keď som bola ešte dieťa a preto viem aké je vyrastať v neúplnej rodine, v mojom prípade s mamou bez otca.

Je naozaj ťažké a vyžaduje si odvalu byť jedným rodičom. Jeden rodič dáva dieťaťu len polovičný príklad a nemôže poskytnúť dieťaťu toľko lásky ako dvaja rodičia. Pre dieťa je však lepšie, keď bude žiť iba s jedným rodičom, než aby žilo v úplnej rodine, kde by nebolo šťastné. Úlohou osamelých rodičov je poskytnúť dieťaťu správnu náhradu za to ostatné, a samozrejme v prvom rade svoju lásku a výchovu (Bothová, 2006, s.51).

Cieľom našej práce je opísať neúplnú rodinu, dieťa z neúplnej rodiny a jeho kvalitu života. V prvej časti práce, konkrétne v prvej kapitole vymedzujeme pojem rodina a jej funkcie. Venujeme sa tiež typom rodín, ďalej konkrétne neúplnej rodine a jej vývoju na Slovensku. V druhej kapitole sa venujeme kvalite života, jej histórii, prístupu vedných odborov ku kvalite života, subjektívnej a objektívnej stránke kvality života. Rozoberieme si bližšie ako vplýva neúplná rodina na kvalitu života dieťaťa, ako môžeme merať kvalitu života dieťaťa a predstavíme si prehľad výskumov v danej problematike. Naša práca pozostáva z teoretickej časti, praktickej časti a odporučení pre prax.

Ďalším cieľom našej práce bude skúmať kvalitu života detí z úplných rodín a neúplných rodín, pričom budeme skúmať jej dve stránky, a to objektívnu stránku kvality života a subjektívnu stránku kvality života. Venujeme sa tomu v praktickej časti, kde sme ako výskumný nástroj použili dotazník.

Na spracovanie práce boli využité odborné knižné publikácie ako Zlatica Bakošová, Ivo Možný, Damián Kováč, Anna Hudecová, Tatiana Masárová a mnoho ďalších.

I. TEORETICKÁ ČASŤ

1 RODINA

„Rodina je oboje ako, základnou jednotkou spoločnosti, tak koreňom kultúry. Je to neutíchajúci zdroj podpory, obhajoby, uistenia a emocionálneho dobitia, ktoré dodáva dieťaťu silu, aby sa sebavedome odvážilo do väčšieho sveta a stalo sa všetkým čím môže byť.

Mariance NeiFert

Rodina bola vždy pre obyčajného človeka kotvou istoty. Rodičia zohrávajú významnú úlohu v tom ako ich deti dopadnú. Deti potrebujú otca, ktorý miluje ich matku a matku, ktorá miluje ich otca. Najlepšie čo môžu rodičia pre svoje deti urobiť je milovať sa navzájom. Každý z nás túži po svojej vlastnej ideálnej rodine, v ktorej je najdôležitejšia láska a podstatné je, že v nej vládne harmonia, spolupatričnosť, obetavosť, podpora a vzájomná úcta pre všetkých členov.

Mnohí autori sa usilujú pochopiť, vysvetliť to, čo sa deje s ľuďmi, v ľuďoch aj medzi nimi ak žijú spolu v malej intímnej skupine nazývanej rodina. Nevychádza to len z ľudskej potreby poznávať, ale aj z toho, že ide o oblasť veľmi významnú a dôležitú z pohľadu makrosociálneho (Plaňava, 2000, s. 18).

Ľudská reprodukcia, je stará ako ľudstvo samo, zakladanie primitívnych spoločností s príbuzenskými organizáciami je pre človeka podstatné od počiatku ľudstva (Možný, 2006, s. 2).

Pokúsime sa čo najlepšie vystihnúť podstatu pojmu rodina pri tom sa oprieme o niekoľko výstižných formulácií.

V knihe pedagogika rodiny od Potočárovej nachádzame túto definíciu rodiny:

Rodina vzniká na základe prirodzenej biologickej potreby človeka uspokojiť pohlavný pud a z psychologickej túžby byť milovaný a milovať iných. Rodina je kľúčovou témou či už neformálnych rozhovorov medzi ľuďmi, ale aj medzi odborníkmi, pretože rodina je univerzálna sociálna skupina, ktorá osobitým spôsobom vytvára pre človeka intimitu prostredia. Také prostredie umožňuje vybudovať najdôležitejší podnet na ďalší emocionálny a psychosociálny vývin jednotlivca. Utvárajú sa prvé podmienky na realizáciu procesov sebahodnotenia, zdravej sebadôvery, postojov k sebe aj druhým, motivácie, vôľových aj morálnych vlastností jednotlivca. Zároveň sa stáva prostredím pre nácvik sociálnych a komunikačných zručností, formujú sa tu modely správania. V nej tiež najvýraznejšie prebieha proces identifikovania, uskutočňuje sa tu odovzdávanie a vznútornené osvojenie si sociálnych noriem a hodnôt, zoznámenie sa s rôznymi druhmi odmien a sankcií. Je to predovšetkým rodina, ktorá natrvalo vtlačí dieťaťu špecifickú pečať životnej skúsenosti (Potočárová, 2008, s. 68).

Rodina je už od nepaměti pokladaná za základnú jednotku spoločnosti. K jej zmenám v jednotlivých historických obdobiach, do značnej miery prispieva celkový vývoj spoločnosti, odráža sa to na vnútorných premenách rodiny, predovšetkým v postavení jednotlivých členov rodiny. Stabilita rodiny pomáha svojim členom vyrovnávať sa so zmenami prebiehajúcimi v jej okolí, zároveň však nie je v protiklade k dynamike spoločnosti ako celku, naopak vytvára podmienky pre rozvoj a premenlivosť spoločnosti (Levická a kol., 2004, s. 1-5).

Colins, 1985 tvrdí, že pôvod slova rodina v indoeurópskych jazykoch smeruje k ekonomickému základu. Po dlhé stáročia odkazovali vzťahy v rodine takmer len k vlastníctvu a autorite a nie k láske. V starom Grécku používali slovo oikos, ktoré označovalo to isté. Po vzniku moderných jazykov sa zo slova oikos vyvinulo slovo ekonómia. Jednou z prvých ekonómií, ktorú naša kultúra poznala, bola rodinná ekonómia, pretože vlastníctvo bolo produkované v rodinách. Latina neskôr zaviedla slovo familia, ktoré prevzali románske a germánske jazyky ako označenie pre rodinu (Možný, 2006, s. 7).

Satirová (1967, 1994) na základe svojej terapeutickej skúsenosti súdi, že každý člen rodiny musí mať sebaúctu ale umožňovať to aj druhým, ďalej je charakteristická jasnou a čestnou komunikáciou a jasnými, flexibilnými pravidlami. Podstatná je tiež, otvorenosť a pozitívne vyladenie rodiny oproti spoločnosti, v ktorej žije. Dôležitá je schopnosť prijímať a dávať prejavy ocenenia a lásky (Pláňava, 2000, s. 41).

Rodičovstvo mení životný štýl úplne zásadne, mladým ľuďom sa to často nezdá - energia, ktorú absorbovali z rodičovského výkonu svojich matiek a otcov, na nich prechádzala tak samozrejme, že bola pre nich neviditeľná. Ak sa rozhodnú pre rodičovstvo znamená to pre nich zvoliť na dlhé roky, a v istom zmysle aj navždy, iný život, než aký mali bez detí. Rodičovstvo dáva človeku obrovskú motiváciu, ale na druhú stranu obrovsky zaväzuje a mení (Možný, 2006, s. 276).

Len čo sa dieťa narodí, zasypú ho rodičia láskou, pozornosťou a nehou ich vzájomné šťastie jedného je šťastím všetkých. Väčšina rodičov sa usiluje vychovať deti tak, aby boli ich deti v živote šťastné a úspešné. Žiaľ nie všetci rodičia si od prvých chvíľ narodenia dieťaťa uvedomujú svoju veľkú zodpovednosť. Mnohí sa nad svojím poslaním rodiča začnú zamýšľať až vtedy, keď sa v správaní dieťaťa ukážu prvé vážnejšie problémy. Iní zasa začnú pristupovať k formovaniu svojho dieťaťa, až keď dospieva a keď sa ich sen, ktorý snívali už pri jeho narodení, začína strácať. Treba si tu uvedomiť, že mať dobrých rodičov a vzápätí byť takými rodičmi, vychovávať deti tak, aby sa aj ony raz stali dobrými rodičmi, to je ustavičný kolobeh

života. Trpezlivý rodič si má vždy nájsť čas vštepiť deťom princípy života, základy viery i spoločenského správania sa. Je nutné praktizovať hodnotovú reorientáciu sveta, ktorá vyžaduje vidieť mnohé problémy z nadhľadu. Treba pamätať na to, že príklad rodiča je ten najúčinnjší výchovný prostriedok pre dieťa. Dieťa tu nielen sleduje život rodičov, ale sa aj priamo zúčastňuje na tomto priebehu. Vnímanie tohto faktu, že rodičia sú príkladom svojich detí, sa dnes vníma rozdielne (Tirpák, 2011, s. 152).

Rodina sa musí prispôbovať zmenám, ktoré prinaša život bývajú nimi aj rôzne životné úlohy, ktoré zvláda každá rodina svojim špecifickým spôsobom (Sobotková, 2007, s. 26)

Rodina je skutočne nenahraditeľná, každý potrebuje cítiť teplo domova preto tvorí najdôležitejšiu súčasť každého z nás. Z vlastnej skúsenosti vieme, že keď sa vo svojej rodine cítíme milovaní, prijatí, bezpeční, uznaní a spokojní všetko ostatné v živote ide oveľa ľahšie.

1.1 Funkcie rodiny

Funkčnosť rodiny môžeme chápať ako schopnosť rodiny dostatočne plniť určité úlohy z hľadiska jednotlivcov, rodiny ako celku a spoločnosti. Rodina je schopná zachovať si svoju funkčnosť za predpokladu, ak je schopná vyrovnávať sa s vonkajšími podmienkami, v ktorých žije, ale aj s vlastnou dynamikou, s priestorovým určením a definovaním hraníc vo vnútri rodiny i navonok apod. (Potočárová, 2008, s. 74).

Zdravá rodina musí plniť všetky základné funkcie rodiny, ak chce vychovať zdravé dieťa:

- biologicko-reprodukčnú
- ekonomickú
- emocionálnu
- výchovnú, ktorá je často ztotožňovaná s funkciou socializačnou (Potočárová, 2008, s. 73)

Mnoho autorov radí k základným funkciám aj ochrannú funkciu.

Biologicko-reprodukčná funkcia rodiny vytvára podmienky pre zabezpečenie reprodukcie. V zdravej rodine je vhodné prostredie pre vznik nového života a aj pre nevyhnutnú starostlivosť potrebnú pre udržanie tohto života. Súčasťou tejto funkcie rodiny je aj celková starostlivosť o členov rodiny, tj. zabezpečenie potravy, starostlivosť o zdravie členov rodiny atď. (Levická, a kol., 2004, s. 1-2).

Je dôležitá pre partnerov v súvislosti s uspokojovaním ich sexuálnych potrieb. V súčasnosti sú zmeny, ktoré súvisia s touto funkciou podmienené nasledujúcimi alternatívami spolužitia a reprodukčného procesu:

- spolužitie biologických rodičov a ich detí,
- spolužitie rodičov pestúnskych, adoptívnych alebo získaných detí,
- rodičia, ktorým odobrali biologické deti,
- žena rozhodnutá vychovávať dieťa sama,
- homosexuálne alebo lesbické dvojice vychovávajúce deti jedného alebo oboch partnerov,
- bezdetní manželia.

Napriek týmto zmenám, ku ktorým v súčasnosti dochádza môžno ju považovať za stabilizačný faktor celej rodinnej štruktúry (Hudecová a kol., 2009, s. 15-16).

Ekonomická funkcia vyjadruje uplatnenie zodpovednosti rodiny za uspokojovanie potrieb jej členov, cieľom je udržať životaschopnosť rodiny, závisí to od príjmov rodiny a od jej spotreby (Hudecová a kol., 2009, s. 16).

Rodina je chápaná ako dôležitý prvok ekonomického systému spoločnosti, členovia rodiny sa zapájajú v rámci výkonu určitého povolania do výrobnjej a nevýrobnjej sféry. Na rodine je závislý súčasný trh pretože, rodina je významným spotrebiteľom (Kraus, 2014, s. 134).

Rodina potrebuje primárne ekonomicky zabezpečiť základné životné potreby členov rodiny. Začínajúc od zakúpenia rodinného domu či bytu, cez jeho vybavenie až po každodenné náklady na potraviny, chod domácnosti, zdravotnú či rekreačnú starostlivosť, vzdelávanie svojich členov apod. Pri ekonomickej funkcii rodiny je dôležitá komunikácia o naliehavosti jednotlivých potrieb, zostavenie poradia ďalších očakávaní jednotlivých členov rodiny (ide najmä o ošatenie, záujmová a rekreačná aktivita rodiny). Súčasťou ekonomickej funkcie je aj vybudovať u detí správne ekonomické myslenie (Levická a kol., 2004, s. 2).

Emocionálna funkcia rodiny sa považuje za jedinečnú a nezastupiteľnú. V rodinnom prostredí by mali byť naplnené potreby istoty, bezpečia, zázemia, bezvýhradného prijatia, podpory a pomoci, potreba pokoja a uvoľnenia, potrebu pocitu dôvery, potreba spoločného komunikovania, spoločne stráveného času, potreba mať spoločné rituály, spoločných perspektív a plánov, mať istotu o trvalosti vzťahov (Potočárová, 2008, s. 74).

Zlyhanie tejto funkcie sa prejavuje rôznymi poruchami v psychosociálnom vývine dieťaťa, akými môžu byť citová deprivácia, frustrácia apod, ktoré sa následne u neho podpisujú na vzniku deviantných foriem správania. Za poruchu emocionálnej funkcie rodiny môže napríklad nezrelosť partnerov pre manželstvo a rodičovstvo, rozvod rodičov, nechcené dieťa apod. (Kraus, 2014, s. 17).

Výchovno-socializačná funkcia spočíva predovšetkým v tom, že má kľúčovú úlohu v socializačnom procese dieťaťa. Dieťa po celú dobu života v rodine prijíma veľmi široké spektrum najrôznejších informácií a aktívne ich spracováva v súlade so svojimi prirodzenými vlohami, psychickými a biologickými potrebami, ale aj hodnotovými orientáciami a vzormi, ktorými sú pre dieťa predovšetkým rodičia a starší súrodenci (Kraus, 2014, s. 135).

Kvalita plnenia socializačnej funkcie je predpoklad toho, že sa s dieťaťom stane osobnosť spoločensky zrelá, prispôsobivá a zodpovedná. Pripravená plniť rôzne úlohy a zastávať rôzne roly v budúcom období jeho života (Hudecová a kol., 2009, s. 18).

V rámci rodinnej interakcie a komunikácie neprebíha iba výchova dieťaťa, ale jej prostredníctvom sa formujú postoje, modely správania, reakcie, spôsoby riešenia konfliktov, názory, hodnoty, svetonázor každého člena rodiny. Rodine sa určuje prvé miesto v oblasti prípravy detí na manželstvo a rodičovstvo, výchovná funkcia rodiny sa dá len veľmi ťažko nahradiť iným silnejším vplyvom. V súčasnosti túto funkciu ovplyvňuje aj menej času, ktorý členovia rodiny spolu trávia. Časť výchovno-vzdelávacích úloh prevzala škola, ktorá do veľkej miery organizuje spoločný čas rodín (daný rozvrhom hodín, prípravou do školy, časom prázdnin). Túto skutočnosť spôsobuje aj väčšia angažovanosť rodičov mimo rodiny, predovšetkým v zamestnaní, v dôsledku stále rastúcich požiadaviek na pracovné nasadenie a náročnosť, na dĺžku pracovnej doby. Stáva sa, že výchovu preberá jeden z rodičov, súrodenci alebo starí rodičia, pod týmto vplyvom sa mení výchovné prostredie rodiny kde absentuje otvorená komunikácia medzi členmi rodiny teda ten prostriedok, ktorý je nevyhnutný na pozitívne ovplyvňovanie detí rodičmi a manželských partnerov navzájom (Potočárová, 2008, s. 75-76).

Funkčná rodina je nielen miestom vhodného uspokojovania základných životných potrieb, ale tiež miestom, kde sa prelínajú individuálne záujmy so spoločenskými záujmami. Je miestom stretnutia generácií v starostlivosti, pri výchove detí, a miestom zrodu a vyzrievania občianskych cností (Potočárová, 2008, s. 78).

1.2 Typy rodín

Každý je iný, každá rodina je iná, špecifická preto je neľahká úloha zaradiť ju do určitého typu rodiny. Môžeme ju deliť podľa úplnosti, podľa pôvodu, podľa funkčnosti alebo napríklad aj podľa veľkosti. V našej práci sa venujeme téme neúplná rodina preto sa zameriame na typológiu rodín podľa úplnosti jej členov.

Vzhľadom k dobrému praktickému uchopeniu sa prikláňam k rozdeleniu rodín podľa Bakošovej (2005, s. 32-34), ktorá rodiny podľa úplnosti jej členov delí do nasledujúcich typov:

Úplná je rodina, v ktorej žijú obaja rodičia a dieťa a sú v nej jasné roly každého člena. Ďalej ju delíme podľa spôsobu spolužitia na rodinu:

- *harmonickú*, v ktorej sú dobré vzťahy medzi členmi rodiny, výchova detí má svoje pravidlá, deti sú akceptované a vďaka tomu sa z nich vyvíjajú zdravé osobnosti,
- *konšolidovanú* tento typ rodiny uspokojuje všetky potreby členov rodiny a keď nastanú problémy v rodine členovia ich dokážu zvládnuť. Napriek tomu aj keď je navonok rodina úplná, vnútri sú jej vzťahy narušené. Prejavuje sa to na výchove detí, ktoré sú chaosom dezorientované a preto unikajú z rodiny a hľadajú uspokojovanie potrieb medzi rovesníkmi. Často sa v takejto rodine vyskytujú problémové výchovné situácie detí, napríklad vzdor, labilnosť, záškoláctvo, požívanie alkoholu, fajčenie,
- *doplnenú*, vzniká keď jeden z partnerov po rozvoде vstupuje spolu s deťmi do nového vzťahu. V novom vzťahu môžu vzniknúť viaceré kombinácie vzťahov medzi deťmi a nebiologickými rodičmi, pričom môžu priniesť vzťahové i výchovné problémy a konflikty. Ak nastane takáto situácia rodinné prostredie nevychováva deti so zdravým sebavedomím, ale, naopak deti frustrované, ktoré prichádzajú o lásku a porozumenie.

Neúplná je rodina, v ktorej spolu žije jeden rodič s jedným dieťaťom alebo viacerými deťmi a najčastejšie to býva matka, ktorá musí plniť funkciu oboch rodičov. Neúplná rodina môže vzniknúť v dôsledku úmrtia jedného rodiča, rozvođu manželstva, odchodu jedného z partnerov (rozhodnutie nepokračovať v spolužití, väzenie), rozhodnutia ženy ostať slobodnou matkou.

Tvár súčasnej rodiny je ale poznamenaná celým radom dôležitých skutočností, ktoré sa prejavujú mnohými charakteristickými črtami. Súčasná rodina má rôzne charakteristiky, medzi základné patria:

- Vytváranie rodín bez legitimizácie partnerského života čím sa zvyšuje podiel rodín založených na spolužití partnerov bez uzavretia manželstva.
- Stabilita rodiny sa znižuje, z dôvodu zvýšenej rozvodovosti dôsledkom toho vznikajú neúplné rodiny. Ďalšou zmenou je klesanie počtu detí v rodine, čiastočne spôsobené tým, že zaznamenávame rozvoj antikoncepcie a plánovaného rodičovstva. Inými zmenami sú dôraz na materiálne hodnoty a celkový odklon od typickej rodinnej koalície (dominantný hostilnejší otec a láskavá submisívnejšia matka) (Hudecová a kol., 2009, s. 22).

1.3 Neúplná rodina

Neúplné rodiny sú tu od praveku, po celé stáročia bola hlavnou príčinou neúplnosti rodín smrť jedného z rodičov. Dnes sú to rozvody rodičov, ktoré menia rodiny z úplných na neúplné rodiny (Kunák, 2007, s. 74).

Neúplné rodiny predstavujú stále častejší rodinný typ, až okolo 90 percent z nich sú matky s dieťaťom a zvyšných 10 percent otcovia s dieťaťom. Jedná sa o rodiny vzniknuté rozvodom, rozchodom, ovdovením, adopciou dieťaťa osamelou ženou alebo pôrodom dieťaťa mimo manželstva. Od počiatku šesdesiatych rokov 20. storočia narastal trend rozvodov, ale v posledných rokoch je to takisto odrazom nárastu počtu žien, ktoré majú deti mimo manželstva – za slobodna. Mení sa určitá sociálna stigma slobodných matiek, skôr boli slobodné matky odsudzované, negatívne hodnotené po morálnej stránke a ich deti ľutované, z čoho vyplývalo ich dosť znevýhodňujúce postavenie v spoločnosti. Zmeny sa dejú aj v zložení slobodných matiek podľa veku, v minulosti ich tvorili viac mladé dievčatá, ktoré otehotneli z nerozvážnosti a nezodpovednosti. V dnešnej dobe sú medzi slobodnými matkami aj zrelšie ženy v období strednej dospelosti, ktoré sú zaistené a aj napriek tomu, že nestretli pravého partnera chcú priviesť na svet dieťa, pokiaľ je čas. Na skupinu osamelých otcov sa začína sústreďovať záujem výskumníkov aj keď v podvedomí ľudí je stále zakódované, že pečovateľské funkcie lepšie zvládajú matky. Napriek tomu väčšina štúdií otcovského správania tvrdí, že sa muži dokážu rovnako dobre postarať o deti ako ženy. Muži majú iný štýl rodičovstva, ako ženy ale nie je to štýl lepší alebo horší. Deti sa v starostlivosti milujúceho otca môžu cítiť rovnako spokojne ako v starostlivosti matky (Sobotková, 2007, s. 170-177).

Situácia a preferencie otcov v dávnych dobách bola úplne opačná ako dnes, kedy sa preferuje výhradná starostlivosť matiek. V období antického Ríma, mali otcovia nad svojimi deťmi

absolútnu moc – mohli ich predať do otroctva alebo dokonca zabiť. Naopak práva matiek prakticky neexistovali. Ak prišlo k rozvodu deti boli automaticky zverované do opateru otca, pretože jeho právo na dieťa bolo v podstate rovnocenné právu na majetok. Spoločnosť považovala otca za prirodzeného ochráncu jeho detí, jeho úlohou bolo pripravovať deti pre život vo svete mimo domov až do 18. storočia. Podľa presvedčenia spoločnosti nemohli takúto úlohu plniť matky, pretože boli od spoločnosti príliš izolované a samy potrebovali ochranu mužov. Zmena nastala v 19. storočí keď súdy začali postupne obmedzovať takmer absolútne právo otca na zverenie dieťaťa. Dôvodom boli špecifické potreby malých detí, ktoré dokážu lepšie uspokojiť matky. V opatrovníckych veciach sa tento postoj silno zakorenil až vznikol talfourdov zákon v roku 1839, ktorý sa stal známy ako „presumpcia útleho veku“, zmoncil súdy, aby zverovali deti mladšie sedem rokov do starostlivosti matkám. Pôvodná funkcia mala slúžiť iba dočasne, keď deti dosiahli veku štyroch alebo piatich rokov, boli vrátené do starostlivosti otcov ale postupom rokov bola veková hranica „útleho veku“ posúvaná smerom hore až nakoniec začali deti zverovať matkám v akomkoľvek veku, a to do trvalej starostlivosti. Na prelome 19. – 20. storočia sa kyvadlo zákona odklonilo od otcov a okolo roku 1920 bola preferencia matiek už pevne ukotvená (Warshak, 1996, s. 24-25).

Najväčší podiel na revolúčnej zmene v praxi zverovania detí má podľa väčšiny úvah priemyslová revolúcia, ktorá zmenila pohľad spoločnosti na rodinu, kde je známe delenie rolí medzi matku ako pečovateľku a otca ako zaopatrovateľa hmotných statkov. Toto tvrdenie bolo podporené psychoanalytickými teóriami Sigmunda Freuda, ktorý v dvadsiatom storočí zdôrazňoval význam materskej starostlivosti, čo podporilo meniace sa postoje spoločnosti. Presumpcia útleho veku bola časom nahradená „pre dieťa to najlepšie“, o tento štandard sa v súčasných sporoch o dieťa opierajú všetky súdy. Z hľadiska vývoja a potreby dieťaťa sú však tieto stereotypné predstavy o povahe muža, ženy a detí, ktoré diktovali, komu bude dieťa zverené do starostlivosti najľahšie riešenia ale nie vždy tými najlepšimi. Keď automaticky zaraďujeme dieťa do stále rovnakého porozvodového usporiadania, strácame možnosť nájsť pre rodinu také usporiadanie, ktoré by odpovedalo ich potrebám (Warshak, 1996, s. 26-28).

Dnes je už známe, že deti sú schopné napriek počiatocnému dlhodobému stresu adaptovať sa na prítomnosť iba jedného rodiča behom dvoch až troch rokov, pokiaľ nepretrvávajú nejaké dlhodobé problémy, napríklad dohadovanie bývalých manželov po rozvode (Sobotková, 2007, s. 175).

1.3.1 Vývoj neúplných rodín na Slovensku

Za vznikom neúplných rodín na Slovensku ale aj vo svete dnes stojí na prvom mieste rozvod rodičov, ktorý sa označuje ako novodobý trend rodín. Druhou veľmi častou príčinou vzniku neúplnej rodiny je narodenie dieťaťa matke, ktorá nie je zosobášená. V minulosti vznikali neúplné rodiny najmä úmrtím jedného z rodičov a táto príčina sa dnes radí na tretie miesto.

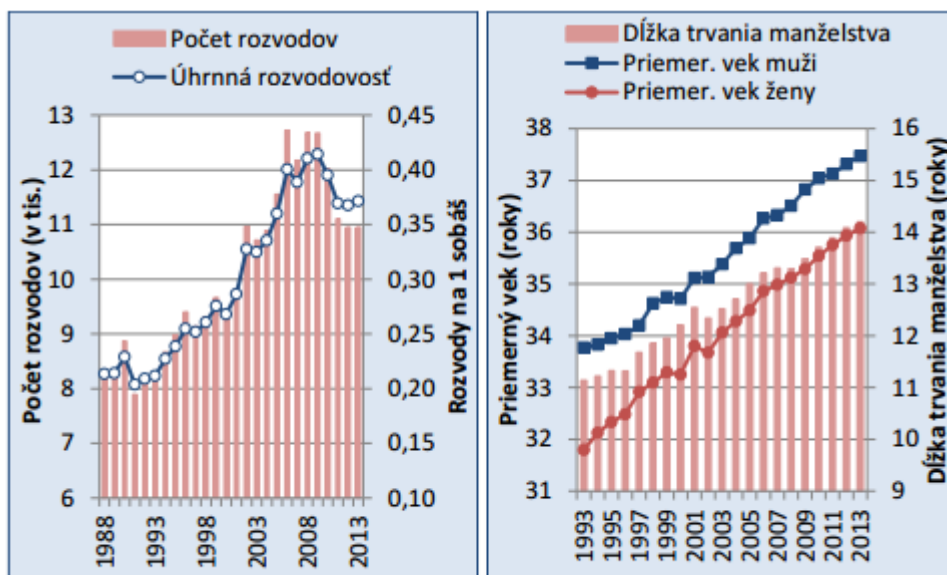
Veľmi závažný poznatok je nárast počtu a podielu závislých detí žijúcich v neúplných rodinách na Slovensku. Kým v roku 1991 to bolo približne 148 tis. detí, ktoré tvorili niečo viac ako 9 % z celkového počtu závislých detí v rodinných domácnostiach na Slovensku, posledné sčítanie z roku 2011 ukazuje, že je to viac ako 247 tis. detí a tie predstavujú už viac ako 22 %. Zvýraznenie váhy rozvodov ako jednej z hlavných príčin vzniku neúplných rodín spolu so zmenami jeho časovania a tiež procesu sobášnosti prispeli k určitým posunom v intenzite a v charaktere vytvárania neúplných rodín. Na čele neúplných rodín na Slovensku dlhodobo najčastejšie stoja ženy, pričom ešte častejšie je to, ak sú v domácnosti prítomné závislé deti. Je to v prevažnej miere výsledok porozvodovej praxe, keď súdy starostlivosť o deti zveria prevažne do rúk matky. Čiastočne za to môže aj vyššia úmrtnosť mužov. Hlbšia štruktúra neúplných rodín na Slovensku na čele so ženou ukazuje, že pri neprítomnosti závislých detí na čele neúplnej rodiny stojí ovdovená žena (55 %) a až potom približne v tretine prípadov ide o rozvedenú ženu. Tento jav úzko súvisí s vekom ženy. Ak v neúplnej rodine sú aj závislé deti, najčastejšie ide o rozvedenú osobu (viac ako 37 %), takmer 28 % tvoria vydaté ženy a necelú štvrtinu slobodné ženy. (Šprocha, Vaňo, Bleha, 2014, s. 57-58)

Najrozšírenejším modelom neúplnej rodiny na Slovensku podľa Bodnárovej je formát zložený z osamelej matky alebo otca a jedného dieťaťa (49 % zo všetkých neúplných rodín). Počet neúplných rodín na Slovensku dlhodobo rastie a v štruktúre rodín predstavujú stále vyšší podiel. Veľmi častou príčinou vzniku jednorodičovskej rodiny je narodenie dieťaťa matke, ktorá nežije v zosobášenom vzťahu. V súčasnosti sa približne jedno z piatich detí narodí matke, ktorá žije v nezosobášenom partnerstve (Bodnárová, 2006, s. 10)

Z pohľadu formovania domácností neúplných rodín na Slovensku a ich samotnej štruktúry rozvodovosť priamo pôsobí na vznik domácností jednotlivcov a neúplných rodín. Úplná rodinná domácnosť sa po rozvode rozdeľuje buď na dve domácnosti rozvedených jednotlivcov, alebo v prípade, že v domácnosti sa nachádzali aj deti, vzniká jedna neúplná rodinná domácnosť na čele s rozvedeným rodičom a jedna domácnosť rozvedeného rodiča. Nepriamo rozvo-

dovosť umožňuje aj formovanie úplných rodín, respektíve faktických manželstiev, kde pár je tvorený aspoň jednou osobou, ktorá má skúsenosť so životom v manželstve, ktoré skončilo rozvodom. Práve postmanželské kohabitácie rozvedených osôb predstavujú dlhodobo na Slovensku jednu z najdôležitejších skupín tohto typu domácností (Šprocha, Vaňo, Bleha, 2014, s. 27).

Obrázok 1 – Počet rozvodov, intenzita a časovanie rozvodovosti na Slovensku

Zdroj údajov: ŠÚ SR, výpočty autorov

Dostupné z: http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Prognóza_rodin.pdf

2 HISTÓRIA KVALITY ŽIVOTA

Myšlienkam o pocite šťastia sa venovali rôzny filozofi od dávnych dôb počnúc od Aristotela až po gréckeho predstaviteľa hedonizmu Aristippusa. Ďalším filozófom, ktorý sa venoval myšlienkam o šťastí bol Kant v ravel, že dobro a slasť vychádza z rozumu. Tvrdil, že z duše vychádzajú určité princípy, dobré alebo zlé, ktoré riadia naše konanie, a preto vedú k dobrému alebo zlému životu. Človek má danú slobodnú vôľu, podľa ktorej sa rozhoduje, ako bude konať či proti vôli alebo pre. Ak koná proti vôli nemôže mu byť dobre (Mustagrudič, Marko, 2012, s. 102 podľa : Vencáľková, 2006).

Pojem kvalita života sa v rozličných spoločenských vedách a vedných disciplínach datuje od roku 1958. J. K. Galbraith, americký ekonom a sociolog, použil tento termín v knihe „The Affluent Society – Spoločnosť hojnosti“ popisuje v nej americkú spoločnosť po druhej svetovej vojne, kde ekonomika USA dosiahla úroveň, ktorá garantuje väčšine občanov solídny a v podstate bohatý život (Masárová, Živčicová, 2012, s. 6 podľa : Petrussek, 2006).

Jedným z prvých politických predstaviteľov, ktorý v roku 1963 uviedol pojem „kvalita života“ ako politický slogan, ktorý označoval ekonomickú prosperitu, bol prezident USA J. F. Kennedy (Masárová, Živčicová, 2012, s. 6).

Prvý výkum kvality života v 60. rokoch 20. storočia bol spojený s hnutím „social indicators“, ktoré poukazovalo na to, že život ľudí v určitom sociálnom prostredí sa nedá popísať iba ekonomickými činiteľmi bez ohľadu na kvalitu života, chápanú ako súbor objektívnych sociálnych indikátorov (Mustagrudič, Marko, 2012, s. 102 podľa : Ocetková, 2007).

V spomínaných rokoch sa výskumy kvality života, dostali do povedomia širšej odbornej verejnosti. Hlavným impulzom k výskumu kvality života bolo jednoznačne materiálne bohatstvo najvyspelejších zemí západnej Európy a USA, takisto výrazná a v podstate aj nezvratná zmena v hodnotových orientáciách a šírenia konzumného spôsobu života obyvateľov. Zviditeľnenie tejto témy v súčasnej dobe je pre postmodernú spoločnosť, ktorá zo sebou prináša, zmeny v štruktúre zamestnanosti, tak predovšetkým vyšší životný štandard, životného tempa, zmena preferovaných hodnôt, nárast tolerancie a demokracie, individualizácie vo všetkých sférach sociálneho života (Heřmanová, 2012, s. 407).

Podľa Kováča (2007, s. 369) sa za počiatok seriózneho empirického prístupu ku kvalite života pokladajú štúdie vyvolané v 70. rokoch potrebami OECD (Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj) zmerať v jednotlivých krajinách spoločenskú hodnotu.

Výraz kvalita života postupne vstúpil do odbornej literatury množstva vedných odborov, vrátane ekológie, sociológie, architektúry, medicíny, psychológie. Vzhľadom na to aké množstvo odlišných vedných odborov, pracuje s týmto pojmom, líši sa pochopiteľne aj jeho definícia. Definíciu si vysvetlíme v ďalšej podkapitole (Lukášova, Mareš, 2014, s. 12).

2.1 Vymedzenie pojmu kvalita života

Kvalita života ako predmet skúmania sociálno-ekonomických disciplín, obsahu pojmu „kvalita života“ a jeho ukazovateľov začali už v 60. rokoch 20. storočia no dodnes nemožno hovoriť o jednote v definovaní jeho pojmového obsahu, respektíve čo autor, to iný uhol pohľadu (Masárová, Živčicová, 2012, s. 11).

Podľa Kováča (2007, s. 361) sa na rozdiel od kvantity, to je množstva, počtu, veľkosti, lingvisticky sa kvalitou rozumie akosť, hodnota, podstatná vlastnosť vecí a javov. Tým sa javy od seba odlišujú, ako celok od iného celku. V týchto významoch možno hovoriť napríklad o kvalite vody, vzduchu, pôdy, potravín, ale aj o kvalite školy, filmu apod. Kováč sa ale pýta či je možné uplatniť takýto spôsob aj k ľuďom a ich životu? Samozrejme aj k človeku možno pristupovať kvantitatívne a kvalitatívne. Kvantita je dĺžka života jednotlivca udaná v rokoch. U kvality sa hneď žiada uviesť, že podľa bežnej implicitnej teorie nemá zmysel zaoberať sa takto položenou otázkou, pretože hodnotenie kvality života je krajne individuálne odlišné, tvrdia to dokonca aj niektorí scienticky orientovaný experti. Napriek tomu sa prieskumy tohto typu v civilizovaných krajinách bežne robia.

Pojem život „v bežnom jazyku je v opozícii k smrti, ale znamená takisto rôzne aspekty ľudskej existencie (spoločenský život, náboženský život, morálny život, domáci život atď.) alebo životný príbeh jednotlivca. V odbornejšej terminológii sú to všetky prejavy rastu, asimilácie a reprodukcie rastlinných a živočíšnych organizmov, ktoré sú predmetom skúmania biológie“ (Durozoi, Roussel, 1994, s. 334).

Toto jednoduché vymedzenie zachytáva podstatu obsiahnutú v uvažovaní o kvalite života, ukazuje, že ide o porovnávanie jednotlivých životov rôznych ľudí s dôrazom na to, čo je pre každého dôležité. Hoci nerieši či ide o objektívne alebo subjektívne porovnanie, všima si aký je život konkrétneho človeka, teda jeho kvalita (Švehlíková, Heretik, 2008, s. 195).

Kvalita života je vedecká kategória a pojem, ktorý je vysoko používaný v bežnej reči aj odbornej terminológii. Vo výskumnej praxi sa pracuje najmenej so štyrmi rozdielnymi určeniami pojmu kvalita života. (Masárová, Živčicová, 2012, s. 12).

Kvalita života sa v súlade s Veľkým sociologickým slovníkom (1996, s. 557) používa:

- ako odborný pojem vyjadrujúci a operacionalizujúci kvalitatívne stránky životných procesov a kritéria ich hodnotenia. V tomto prístupe je kvalita života hodnotená predovšetkým prostredníctvom rôznych indikátorov,
- ako programové politické heslo obracajúce pozornosť širokej verejnosti na nové úlohy spoločnosti,
- ako pomenovanie rôznych sociálnych hnutí „za kvalitu života“, ktoré sa utvárajú okolo ekologických, protikonzumných, protirasových, občianskych práv, rôznych minorít a sociálne vylúčených zoskupení,
- ako reklamný slogan orientujúci sa na konzumenta, slogan, ktorý pre rôzne cieľové skupiny objavuje nové oblasti spotreby, trávenia voľného času a dovolenky, cestovania.

Tieto všeobecné-teoretické vymedzenia možno považovať za východisko vzťahu k pojmu kvalita života, preto skôr ako sa dostaneme ku konkrétnym definíciám, treba vysvetliť, že definičné vymedzenie kvality života by malo prihliadať na:

- Život človeka prebieha v objektívnych životných podmienkach, do zreteľa treba brať ekonomické možnosti danej krajiny, v ktorej jednotlivec žije.
- Potrebná kvalita života nevzniká automaticky, ale závisí od aktívneho postoja a vlastnej zodpovednosti jednotlivca.
- Kvalita života sa spája so subjektívnou percepciou, to znamená s pocitom šťastia a spokojnosti, s naplnením hodnotového rebríčka, čo predstavuje výrazne individuálnu záležitosť (Masárová, Živčicová, 2012, s. 13 podľa: Stanek, 2011).

Podľa Šalgovičovej (2012, s. 35) na tému kvalita života vznikla medzinárodná diskusia, kedy aj v súčasnosti vnímajú kvalitu života rôzne vedné disciplíny odlišne. Definície kvality života sú mnohokrát vymedzované mnohorakým spôsobom a predstavujú široké spektrum, počnúc od jednoduchého vymedzenia ako „schopnosť viesť normálny život“, cez strohé vymedzenie kvality života ako súhrnu znakov alebo vlastností človeka, až po definície, ktoré zdôrazňujú naplnenie osobných cieľov, šťastie a spokojnosť. Z uvedeného vyplýva, že teória kvality života je naozaj rozsiahla.

V slovenskej alebo aj českej odbornej komunite sa široko ujalo vymedzenie pojmu kvalita života podľa Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) v roku 1966, ktoré sa vymedzuje nasledovne (Kováč, 2007, s. 371) :

„Kvalita života je to, ako jednotlivec vníma svoje miesto v živote v kontexte kultúrnych a hodnotových systémov, v ktorých žije, a vo vzťahoch k svojim cieľom, očakávaniam, štandardom a záujmom“ (Masárová, Žinčicová, 2012, s. 13 podľa : Holková, Veselková, 2008).

Podľa Kováča (2007, s. 371) je v uvedenom vymedzení kvality života podľa Svetovej zdravotníckej organizácie niečo nepresné a všelico zahmlené. Tým nepresným je pojem jednotlivec, ak ho poľudštíme na osobnosť, ktorá je jedinečná a relatívne konštantná psychologická kvalita ľudského jednotlivca, vznikajúca sice z genetického vybavenia, ale formovaná environmentom, sociálnom, kultúrnem, duchovnom, no nadovšetko dotváraná sebou samým podľa skúseností, hodnôt, cieľov. Po tomto exkurze navrhuje nasledovné vymedzenie : „Kvalita života je osobnostno-emočno-kognitívna psychoreflexia trvalejšieho stavu jednotlivca, spočívajúca v porovnávaní reality s ideálom, najmä podľa vyznávaných hodnôt, v kontexte spoločenstva, civilizácie, kultúry.“

Thirion (2004) sa prikláňa k vymedzeniu kvality života ako výsledku vzájomne prepojených podmienok, ktorými sú spravodlivý a rovný prístup k dostupným spoločenským zdrojom, uznanie ľudskej dôstojnosti s patričným uznaním rôznorodosti, osobná a kolektívna autonómia a zodpovedná participácia (Holková, 2012, s. 6).

Je teda pochopiteľné, že pohľad na kvalitu života sa môže meniť – často ten istý človek svoj názor na šťastie, spokojnosť a zdravie mení pod vplyvom okolností, času a skúseností. Počas choroby si najviac ceníme zdravie, v období najviac vyhrotenej situácie v rodine či na pracovisku je pre nás najvyššou hodnotou spokojnosť, ktorú chceme opätovne vnieť do nášho života. Vychádzajúc z vyššie uvedených definícií môžeme konštatovať, že kvalitu života ovplyvňujú mnohé okolnosti, tie ktoré môžeme aj nemôžeme ovplyvniť alebo zmeniť. Jej hodnotenie je podmienené vekom, pohlavím, charakterovými vlastnosťami človeka, jeho hodnotovým systémom a ďalším (Doležalová, Ondráková, Nowosad, 2011, s. 17).

2.2 Objektívna a subjektívna stránka kvality života

Bežne používané slovné spojenie vyjadrujúce napríklad „ako ide život“, naznačuje, že tento pojem vyjadruje takisto aj spôsob ako žijeme. V bežnej reči sa slovné spojenie kvalita života spája s pozitívnou predstavou – kvalitný život. V odbornom jazyku sa pojem kvalita života,

používa na vysvetlenie pozitívnych a negatívnych aspektov života. Často svoju kvalitu života porovnávajú ľudia so životom iných ľudí alebo s očakávanou úrovňou existencie (Gurková, 2011, s. 22).

Koncepcia kvality života zahŕňa pohodu a spokojnosť v rozličných oblastiach života, fungovanie v spoločnosti a vonkajšie životné podmienky. Hoci kvalita života môže byť dobrá v jednej oblasti, v iných oblastiach môže byť nedostačujúca, pretože kvalita života sa mení v čase. Hlavnými zložkami definícií kvality života sú pohoda a spokojnosť. Kvalita života sa delí na objektívnu a subjektívnu kvalitu života. Objektívnu stránku predstavujú jej životné podmienky, ako príjem, typ bývania a miera sociálnych kontaktov a pod. Subjektívnu stránku predstavuje subjektívne prežívanie týchto aspektov (Paľa, 2011, s. 80-81).

Objektívna kvalita života - objektívne podmienky života jednotlivca (nie sú objektom psychologického výskumu), subjektívnu kvalitu života – na základe individuálneho úsudku hodnotené podmienky života osoby (toto kognitívne hodnotenie napĺňa konštrukt individuálnym obsahom) a subjektívnu pohodu – emocionálnym systémom hodnotené podmienky vlastného života (frekvencia pozitívnych a negatívnych emócií). Zatiaľ čo subjektívna pohoda má vlastnosti biologického homeostatického systému, subjektívna kvalita života je vecou subjektívneho hodnotenia podmienok života a nemá vlastnosti biologického homeostatického systému, ale je založená na psychickom ekvilibriu (po zmene sa môže stabilizovať na inej úrovni) (Džuka, s. 50)

Stav objektívnej stránky kvality života sa zisťuje pomocou indikátorov z oblasti demokracie a participácie, ekonomickej spravodlivosti, zdravia, vzdelania a bezpečnosti. Objektívne aspekty vnímania kvality života sa predkladajú z pohľadu spoločenského cítenia. Naopak subjektívne aspekty vnímania kvality života sú o pocitoch jednotlivca. Subjektívne vnímaná kvalita života je o dobrom životnom pociate a spokojnosti s vecami okolo nás. Masárová a Žinčicová tvrdia na základe vlastných skúseností, že podstata objektívnosti a subjektívnosti sa dá vysvetliť prostredníctvom hodnotovej orientácie človeka. Podľa ich názoru je objektívna kvalita života odvodená z vlastnej existencie človeka, nemení sa v čase (napr. pri starnutí a pod.). Ľudský život je najvyššou hodnotou v sústave hodnôt človeka. Subjektívna stránka kvality života sa odvodzuje od úžitku, významu pre jednotlivca. Schneider označil vzťah medzi objektívnymi podmienkami života a subjektívne prežívanou kvalitou života za skutočne otvorenú otázku, je to tak pretože koncept kvality života má vo všeobecnosti málo všeobecne akceptovaných poznatkov. Jedným z nich však je poznanie, že blahobyť, ktorým je prosperita a

bohatstvo sám o sebe neprináša spokojnosť so životom a tým uspokojenie všetkých ľudských potrieb. Po naplnení základných existenčných potrieb, ktoré sú ľahko definovateľné a merateľné (potrava, ošatenie, bývanie), nastupujú potreby vyššie, ktoré sa komplikovane vymedzujú a problematcky merajú (Masárová, Žinčicová, 2012, s. 35-38).

Objektívna stránka kvality života podľa Gurkovej (2011, s. 58) znamená splnenie požiadaviek týkajúcich sa materiálnych a sociálnych požiadaviek života, zdravia jednotlivca. Zatiaľ čo subjektívna stránka sa týka jeho subjektívnej pohody a spokojnosti so životom, vo vzťahu k jeho osobným cieľom, očakávaniam, záujmom, hodnotám.

Kombinácia dobrých životných podmienok a pozitívneho hodnotenia života je podľa Masárovej a Žinčicovej (2012, s. 95) pohoda, naopak zlé životné podmienky a ich zlé prežívanie a hodnotenie je charakterizované ako deprivácia – strádanie. Disonancia je používaný termín pre opis rozporuplnej kombinácie dobrých životných podmienok a životnej nespokojnosti, teda nízkeho subjektívneho hodnotenia napriek dobrým životným podmienkam. Termín adaptácia sa používa pre opis kombinácie zlých životných podmienok a životnej spokojnosti. Označujú ju tiež ako „paradoxnú spokojnosť“.

2.3 Prístupy ku kvalite života u jednotlivých odborov

Výskumu kvality života sa venujú rôzne vedné disciplíny, ktorými sú medicína, sociológia, psychológia, pedagogika, sociálna pedagogika, právo, ekológia a mnohé ďalšie.

Vývoj kvality života môžeme mapovať z hľadiska troch základných kontextov. Vývoj v kontexte sociálne-ekonomických vied, v zdravotníckom a psychologickom kontexte. Kvalita života bola prvý krát iniciovaná koncom šesdesiatých rokov a začiatkom sedemdesiatých rokov 20. storočia sociálnym vedami. Kvalita života bola hodnotená predovšetkým vo vzťahu k stavu spoločnosti, predmetom výskumu boli ekonomické a sociálne indikátory kvality života (indikátory blahobytu) – príjem a materiálne zabezpečenie, sociálna spravodlivosť, politická sloboda, právna istota a zdravotná starostlivosť (Gurková, 2011, s. 28 podľa Džuka, 2004, s. 44)

Čornaničová (2005, s. 28) uvádza pri sociologicko-ekonomickom koncepte kvality života, zameranie predovšetkým na materiálne podmienky života spoločnosti, spoločenských skupín, regiónov, rodiny, domácnosti a jednotlivca. Pri tomto prístupe je základ výpočet dostupnosti, množstva určitých parametrov životnej úrovne, ktorý vyjadruje prevažne materiálny aspekt spôsobu života daných subjektov. Medzi najčastejšie uvádzané materiálno-ekonomické indi-

kátory kvality života patria: príjmy, výdaje, bývanie, vybavenosť domácnosti napr. počítačom, telefónom, autom a inými civilizačnými výtobytkami, vzdelanie, očakávaná dĺžka života (stredná dĺžka života), podiel jednotlivca (rodiny, domácnosti atď.) na spoločenskej spotrebe.

Sociologický prístup ku kvalite života v súčasnosti spočíva v monitorovaní transformačných procesov a ich dôsledkov na populáciu. Sociologický štúdie o kvalite života na Slovensku zameriavajú svoju pozornosť na otázky globalizácie, chudoby, sociálnej inklúzie a exklúzie, nezamestnanosti, pracovných podmienok, rodovej rovnosti a ďalšie (Bakošová, 2012, s. 95).

Ďalšími sú aplikačné koncepty kvality života, ktorými sú dnes medicínske a sociálno intervenčné. Zameriavajú sa na manažment intervencie v konkrétnych krízových zdravotných a sociálnych situáciách jednotlivca a rodiny. Aplikačné koncepty sa zameriavajú na človeka v špecifickej životnej situácii. Napríklad pri pacientovy, kde sa venuje pozornosť predovšetkým zmenám, ku ktorým došlo v kvalite života pred a po terapii alebo operácii. Ak ide o rolu sociálneho klienta, kde cieľom sledovania určitých parametrov kvality života daného jednotlivca je optimalizácia sociálneho zásahu vo vymedzenej sociálno-intervenčnej situácii (Čornaničová, 2005, s. 31).

Podľa Bakošovej (2012, s. 95) medicína ponúka pohľad na kvalitu života z aspektu jej zmierňovania telesného a duševného utrpenia a bolesti v každodennom živote svetová zdravotnícka organizácia upozorňuje, že v zdravotníckej teórii a praxi sa sleduje dopad chorôb a ich liečba na jednotlivé životné aspekty, ktoré určujú kvalitu života. Výsledky medicínskych výskumov prispievajú k zlepšeniu najdôležitejších domén človeka a k pochopeniu ľudskej existencie. Záujem o kvalitu života je aj v ďalších medicínskych odboroch jako je gerontológia, ktorá má cieľ zabezpečiť dôstojné prežitie najstaršej populácie, sociálne lekárstvo, rehabilitácia a iné. Ako prvá v medicínskych oboroch reagovala na kvalitu života detí nepochybne pediatria.

Významný psychológ Kováč tvrdí, že psychologické koncepty kvality života sa zameriavajú hlavne na anglické „well-being“ – doslova bytie či voľnejšie dobré cítenie sa, ktoré sa v slovenskej odbornej terminológii ustálilo ako životná spokojnosť alebo subjektívna pohoda. Za vrcholový psychoregulátor jednotlivých komponentov kvality života a spokojnosti človeka so svojim životom považuje „zmysel života“. Uvádza tri dimenzie kvality života:

- bazálna úroveň, všeľudská,
- mezoúroveň – individuálna, špecifická,

- metaúroveň – elitná (kultúrno-duchovná) (Kováč, 2007, s. 371-375).

Môžeme teda konštatovať, že doterajšie výskumy kvality života pristupovali k skúmaniu z dvoch rôznych hľadísk. Objektívnej stránke kvalite života sa venujú sociologicko-ekonomické prístupy a subjektívnu stránku kvality života skúmajú psychologické prístupy.

2.4 Nástroje merania kvality života

Gurková (2011, s. 122) tvrdí, že častým problémom pri výbere nástroja merania kvality života v konkrétnom výskume je dostupnosť špecifických nástrojov v jazykoch, ako je napríklad slovenčina alebo čeština. Väčšina nástrojov kvality života tvoria dotazníky, ktoré boli vytvorené a následne validizované v anglickom jazyku. Tieto nástroje musia prejsť prekladom do nášho jazyka. Štandardný postup prekladu originálnej verzie dotazníku do iného jazyka, prechádza cez metodológiu lingvistickej validizácie. Lingvistická validizácia je zastrešená a autorizovaná profesionálnymi organizáciami s medzinárodnou pôsobnosťou, ktoré sa snažia o univerzálne použitie psychometrických nástrojov v niekoľkých jazykoch a kultúrach.

Prístup jednotlivých vied ku kvalite života je rôzny, preto sa nedá vyvodit' jej jednoznačná definícia, preto nás ani neprekvapuje, že aj metodové uchopenie kvality života je mnohoraké. Ako vyplýva z jej historie, najpočetnejšie z nich tvoria tie, ktoré sa zameriavajú na zdravie, respektívne na jednotlivé ochorenia. Pravdepodobne najrozšírenejšou metodikou tejto skupiny je WHOQOL metodika, ktorá vznikla z cieleného projektu Divízie pre duševné zdravie a prevenciu abúzu látok Svetovej zdravotníckej organizácie v Ženeve v roku 1991. Táto metodika mala pôvodne sto položiek v dotazníku ale nakoľko bola veľmi rozsiahla autori ju skrátili na štvorfaktorovú štruktúru domény, ktorú pomenovali WHOQOL – BREF. Pomocou dotazníka sa zisťovala fyzická kvalita života (7 položiek), psychická kvalita života (6), sociálne vzťahy (3), environment (8). Autor má ale výhrady voči chápaniu kvality života sformulovaného skupinou WHOQOL, preto nemôže plne akceptovať ani príslušnú metodiku (Kováč, 2007, s. 387-388).

Podľa Masárovej a Žinčicovej (2012, s. 158-159) je väčšina metód v sociálnych vedách založená na výpovediach o vlastných pocitoch, postojoch a správaní sa respondentov, meranie kvality života spadá tiež do tejto kategórie. Nástroje môžu byť rozhovory, dotazníky alebo rôzne záznamové hárky pri pozorovaní správania. Pri zisťovaní kvality života sa používajú metódy s externe stanovenými kritériami, ako aj metódy subjektívne založené len na hodnotení samotného respondenta. Spôsoby merania životnej spokojnosti človeka a subjektívnej kva-

lity života variujú od veľmi jednoduchých až po zložité dotazníky s mnohými položkami, ktoré sledujú mnoho oblastí života. Z náročnejších metód je takzvaný „daily mood report“, pri ktorom skúmaná osoba zachytáva svoje nálady v určitých intervaloch. Pre dodržanie intervalov sa používa aj zvukové zariadenie. Odlišnou metódou je Dienerová, ktorá používa výsledky faktorovej analýzy prídavných mien, ktoré popisujú určité nálady.

Ak chceme nazrieť do psychologického arzenálu diagnostických metód ukazuje sa, že tu existuje veľa rôznych spôsobov, ako merať subjektívnu pohodu. Najmenej náročné je sa opýtať v rozhovore daného človeka, ako sa cíti. V psychologickkej praxi sa v posledných rokoch uplatnila jednoduchá dotazníková metóda FSWLC (Five-items Satisfaction With Life Scale – Päťpoložková škála spokojnosti s životom) podľa Dienera, 1985. Ukázalo sa, že napriek veľkej jednoduchosti tohto dotazníka existuje dosť veľká zhoda týchto údajov s tým, čo je možné zistiť inými metódami – napríklad hĺbkovými rozhovormi, rozborom vzoriek správania vybraných v náhodných chvíľach a podobne. Napriek tomu sa však doporučuje používať viacrozmerne diagnostické metódy, ktoré poskytnú bohatší pohľad na daného človeka (Křivohlavý, 2004, s. 78-79).

2.5 Kvalita života detí z neúplných rodín

Vlastná rodina je najdôležitejším vzťahovým prostredím pre každé dieťa, utváranie vnímania kvality života dieťaťa je podmienené viacerými faktormi. Jedným z najdôležitejších faktorov je rodina a výchova, ktoré formujú človeka predovšetkým v raných rokoch života a tým formujú aj spôsob jeho žitia, životný štýl a hodnoty. Ďalšou kategóriou zasahujúcou do vytvárania predstavy o živote sú školské inštitúcie, v ktorých je človek konfrontovaný s inými ľuďmi, ich potrebami, názormi a hodnotami. Posledným faktorom je širšie sociálne prostredie, spoločnosť, v ktorej sa človek pohybuje a preberá jej hodnoty, postoje a pravidlá (Jakabčic, Poláková, s. 260)

Rodina je prirodzené prostredie dieťaťa a má významné postavenie v procese jeho socializácie. Preto má rodina nesporné miesto vo vplyve na osobnostný vývin dieťaťa a kvalitu jeho ďalšieho života. Zo všetkých sociálnych vplyvov, ktoré formujú dieťa, je rodina dôležitá preto, že je to prvé a citovo najdôležitejšie prostredie v celom našom živote, kde sa naučíme zvyklosti sociálneho konania a správania. Pre dieťa predstavuje rodič vzor správania, ktorý napodobňuje a s ktorým sa dieťa identifikuje. Proces identifikácie s rodičom však prebieha iba vtedy, ak sa dieťa s rodičovským vzorom stotožniť mohlo alebo chcelo. Nevhodný rodi-

čovský vzor, alebo jeho neprítomnosť, predstavuje pre dieťa vážny hendikep. Dieťa z neúplnej rodiny si prináša obraz izolovaného rodičovského vzoru, ktorým býva až v 90 percentách väčšinou matka (Hudecová, 2005, s. 291-292).

Za vznikom neúplnej rodiny dnes často stojí rozvod rodičov, neúplná rodina, ale môže vzniknúť aj smrťou jedného z rodičov, alebo keď sa žena rozhodne ostať slobodnou matkou. V každom prípade deti z neúplnej rodiny veľa strácajú.

Okrem straty denného kontaktu dieťaťa vo väčšine prípadov so svojim otcom obvykle vidí menej aj svoju matku, ktorá venuje viac času práci aby mohla užiť rodinu. Niekedy dochádza k úplnému prerušeniu kontaktu napríklad so starými rodičmi zo strany otca. Môžu tak isto prísť o svoj dôverne známy domov a jeho okolie, o školu, priateľov a dokonca o domáce siera. Deti tak strácajú pocit rodinnej jednoty, tak ako ju poznali a to samozrejme vplýva na ich kvalitu života z objektívnej stránky a rovnako aj zo subjektívnej stránky (Warshak, 1996, s. 56).

Častým problémom subjektívnej stránky kvality života detí z neúplných rodín je podľa Warshaka (1996, s. 131-136) príliš rýchly vývoj dieťaťa, výsledkom čoho je zrušenie obvyklých hraníc medzi rodičom a dieťaťom. Niektorí rodičia, ktorým sú zverené deti do výhradnej starostlivosti po rozvode, následkom čoho vzniká neúplná rodina, bývajú často osamotení, citovo deprivovaní či stresovaní, orientujú sa na svoje deti a vyžadujú ich spoločnosť, radu a útechu. V dôsledku toho sa od detí očakáva, že sa budú správať ako skutoční partneri. Následkom čoho dochádza k posunu rolí, ktoré môžu byť ťažkým bremenom najmä pre mladšie deti, dôsledkom je, že dieťa neprežije (relatívno) bezstarostné detstvo. Ďalším problémom, s ktorým sa stretávame v neúplných rodinách bývajú situácie keď hranice medzi dieťaťom a rodičom sú tak zmazané, že sú nabité sexuálnou tenziou. V živote mnohých neúplných rodín prebieha spodný prúd sexuálnej príťažlivosti a vlastníctva medzi rodičom a dieťaťom opačného pohlavia. Za normálnych okolností, v úplnej rodine sú tieto pocity pod kontrolou a aj mimo plného vedomia – čiastočne v dôsledku spoločenského tabu na incest a čiastočne preto, že prítomnosť druhého rodiča má tlmivý účinok. Tak napríklad otec obvykle dá svojmu synovi najavo, že v jeho vzťahu k matke sú určité medze, nemôže s ňou spať v jednej posteli a nemôže sa k nej správať ako manžel. V úplnej rodine tieto medze pomáhajú chlapcom vyrásť v mužov, ktorí sú schopní vytvoriť vzťah lásky k inej žene. Podobné problémy existujú medzi otcami s vyhradnou starostlivosťou a ich dcerami a to z rovnakých príčin.

Autor Warshak (1996) uvádza mnoho príkladov, ktoré sa venujú deťom z neúplných rodín my sme v práci spomenuli iba zopár, táto téma je obsiahnutá veľmi široko. Ďalej sa budeme venovať objektívnej stránke kvality života dieťaťa z neúplnej rodiny.

Objektívna stránka kvality života dieťaťa z neúplnej rodiny je ovplyvnená prítomnosťou iba jedného rodiča, ktorého zamestnanie je navyše obmedzované zodpovednosťou za starostlivosť o deti, takmer s istotou znamená, že deti žijúce v domácnosti s jedným rodičom majú vyššiu pravdepodobnosť byť chudobné. Hoci túto situáciu pomáhajú riešiť rôzne príjmové transféry, príspevky na podporu detí alebo podpora zamestnanosti, žiadna krajina nedokázala zabezpečiť taký stav, že by sa riziko chudoby medzi deťmi žijúcimi s jedným a dvomi rodičmi vyrovnalo na jednu úroveň. V realite miera osamelého rodičovstva neustále narastá, dá sa považovať za jednu z hlavných príčin zvyšovania miery detskej chudoby. Analýza vývoja miery detskej chudoby v USA za roky 1971-1989 ukázala, že podiel detí žijúcich s jedným rodičom na celkovej chudobe detí sa za sledované obdobie takmer zdvojnásobil. Významne vzrástol tiež podiel detí, ktoré žijú s matkami, a ktoré neboli nikdy vydaté. Pri vzájomnom porovnávaní 25 krajín Organizácie za hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) sa ukázalo, že vo všetkých je miera chudoby vyššia za domácnosti vedené matkou než za domácnosti s obidvomi rodičmi (Bodnárová a kol., 2005, s. 46).

Neúplná rodina sa často stretáva v dôsledku sociálno-ekonomických problémov so situáciami, ktoré majú nepriaznivý vplyv na dieťa. Dôsledky sú jednak materiálneho charakteru, nedostatky napríklad v stravovaní, ošatení, hygiene, podmienkach na bývanie, učebných pomôckach, podpore voľnočasových aktivít. Stáva sa, že dieťa sa izoluje od svojich rovesníkov, má obmedzené sociálne kontakty alebo naopak identifikuje sa s rovesníkmi s podobnými problémami (Schavel, 2012, s. 109).

2.4.1 Meranie kvality života u detí

Kvalita života všeobecne, ako u dospelých, tak aj u detí sa dá zisťovať rôznymi metódami. Dajú sa rozdeliť z rôznych hľadísk:

- *Z hľadiska podoby* môžeme metódy rozdeliť na: kvantitatívne (väčšinou dotazníky a posudzovacie škály), kvalitatívne (rozhovor, kresba apod.) a zmiešané.
- *Z hľadiska použiteľnosti* ich môžeme rozdeliť na metódy všeobecne použiteľné – generické, ďalej na metódy špecifické (napr. metódy hodnotiace kvalitu života u detí –

epileptikov), tretí model je generický prístup, doplnený špecifickým modulom, ktorý hodnotí špecifické problémy súvisiace s určitou chorobou či vadou.

- *Z hľadiska posudzovateľa* môžeme diagnostické metódy rozdeliť na metódy, ktoré z ich pomocou hodnotia kvalitu života:
 - len dieťa či mladý dospelý,
 - len jeho rodičia,
 - iba profesionáli (lekári, sestry, psychológovia),
 - deti a dospelí.
- *Z hľadiska úrovne skúmaného problému* ich môžeme rozdeliť na metódy globálne (celá populácia), generické (vzorka populácie), metódy špecifické pre určitý typ choroby či vady a konečne metódy skúmajúce konkrétneho jednotlivca (Mareš, Marešová, s. 3)

Podľa Mareša (2008, s. 49-50) u detí a mladých ľudí stoja výskumníci pred problémom, ako vhodne štrukturovať pojem kvalita života a postupujú rôznymi spôsobmi. Previedol detailnú analýzu 35 generických nástrojov pre zisťovanie kvality života u detí a mladých dospelých, ktoré sa vo svete používajú a zistil nasledujúce. Obvyklý počet oblastí kvality života, ktoré generický dotazník u detí a mladých ľudí zisťuje, býva šesť. Po obsahovej stránke sa autori dotazníkov zaujímajú prevažne o somatickú a psychickú oblasť života detí, oveľa menej o oblasť sociálnu, vrátane školy. Časový a materiálny kontext života detí sa takmer nesleduje. V somatickej oblasti je pozornosť sústredená viac na negatívne aspekty, v psychickej skôr na pozitívne. Doterajšie výskumy kvality života detí a mladých ľudí sú teda ovplyvnené dvoma prístupmi, ktoré niekedy postupujú proti sebe: biomedicínsky býva orientovaný na negatíva (väčšinou na zdravotné problémy detí), zatiaľ čo psychologický býva orientovaný na pozitíva. Výskumníci zachytávajú kvalitu života neúplne a akcentujú skôr klinické aspekty. Menej sa zaujímajú o aspekty sociálne, kultúrne, etnické, pedagogicko- psychologické, ktoré však spoluurčujú vnímanú kvalitu života u detí a mladých ľudí.

Objektívnu stránku kvality života dieťaťa je možné merať podľa (Šlesková a kol., 2004, s. 165 podľa Currie et al. 2000) nasledovne: tvrdí, že medzi najobjektívnejšie ukazovatele patrí rodinný príjem a typ zamestnania rodičov. Napriek tomu niektoré výskumy ukazujú, že deti a mladí ľudia nie sú vždy schopní podať objektívne informácie o príjme a zamestnaní rodičov. Z toho dôvodu je vhodné použiť nasledovné dva indikátory ekonomickej situácie detí a mladých ľudí:

- Metodika rodinný blahobyť, ako indikátor spotrebiteľskej a materiálnej deprivácie, je zložená zo štyroch otázok. Otázky sú zamerané na rodinné vlastníctvo auta, telefónu a počítača, štvrtá otázka sa týka bývania vo vlastnej izbe.
- Metodika vnímania finančného stresu, takzvané subjektívne prežívanie finančného stresu podľa dotazníka Hagquista (1998). Táto metodika, vychádza zo štyroch otázok týkajúcich sa neschopnosti v poslednom čase vykonať určitú činnosť (kúpiť si oblečenie, ísť von s priateľmi, ísť na diskotéku, športovať) z dôvodu nedostatku peňazí. Financie sú jedným z determinantov prostredia, v ktorom mladí ľudia vyrastajú, preto peniaze im dávajú pocit kontroly nad životom. Poskytujú príležitosti zúčastňovať sa na sociálnych aktivitách a patriť do skupiny rovesníkov, nedostatok financií preto často súvisí s emocionálnymi problémami a problémami v správaní detí a mladých ľudí. (Šlesková a kol., 2004, s. 164-165 podľa Hagquista, 1998).

Na základe vyššie uvedených skutočností, súhlasíme so slovami autora, rovnako si myslíme, že financie poskytujú deťom príležitosti zúčastňovať sa na sociálnych aktivitách a na základe toho môže nedostatok financií súvisieť s vnímaním ich kvality života. Nedostatok financií rodiny môže byť spôsobené tým, že dieťa žije v neúplnej rodine, napríklad len s matkou, čo sa stáva vo väčšine prípadoch.

Subjektívnu pohodu detí a mladých ľudí môžeme merať napríklad metódou: Bernský dotazník subjektívnej pohody mládeže, ktorý pozostáva z piatich škál merajúce jednotlivé oblasti súvisiace so subjektívnou pohodou. Sú nimi celková životná spokojnosť, ktorá meria stály aspekt subjektívnej pohody, teda stálu charakteristiku jednotlivca, jeho vlastnú životnú spokojnosť. Druhá škála meria aktuálne psychické problémy, ktoré poukazujú na aktuálny stav prežívanej osoby. Tretia škála je dobrým ukazovateľom toho, akými ťažkosťami skúmaná osoba trpí. Štvrtou škálou je sebaocenenie položky dotazníka subjektívnej pohody, táto škála skúma, ako daná osoba hodnotí seba samého. Poslednou piatou škálou je depresívne naladenie, ktorá vyjadruje mieru negatívnych obsahov psychicky skúmanej osoby, ide o pretrvávajúci spôsob prežívania danej osoby (Démuthová, s. 204 podľa Džuka, 1995).

2.4.2 Prehľad výskumov kvality života detí a dospievajúcich z neúplných rodín

V tejto časti práce stručne uvedieme prehľad výskumných zistení o kvalite života detí a dospelujúcich z neúplných rodín. Uvedené bude pre nás východiskové pri konštrukcii výskumných otázok, hypotéz a následne interpretácii zistení v empirickej časti.

Výskumné aktivity zisťujúce kvalitu života preukazujú, že v centre výskumných sond o kvalite života doteraz boli predovšetkým chorí respondenti (s rôznymi druhmi ochorenia), alebo dospelý jednotlivec. Až v posledných 10-15 rokoch bádatelia otáčajú svoju pozornosť ku skupinám detí a dospelujúcich. Respondentská skupina detí a dospelujúcich je komplikovanejšia než skupina dospelých, príčiny sú predovšetkým v momentálnej úrovni psychických procesov, spojených so schopnosťou sebaodsudzovania a následného komunikačného vyjadrenia. Detský respondenti predstavujú skupinu skúmaných subjektov, ktoré sa rýchlo vyvíjajú, menia názory a svoje priority. Danú skutočnosť ale vnímame ako výzvu k bádateľským aktivitám (Doležalová, Ondráková, Nowosad, 2011, s. 74).

Rodina a rodinná výchova sú významným činiteľom, ktoré sa podieľajú na individuálnom vývine jednotlivca. Na Slovensku sa odhaduje, že 10 percent detí žije len s jedným rodičom a to takmer vo väčšine prípadov s matkou. Z výsledkov výskumu Sejčovej (2006) sa dozvedáme, že kvalita života dospelujúcich v neúplných rodinách, (ktorý nie sú takí vystavení nevhodnému prostrediu, konfliktom rodičov a hádkam) a v úplných funkčných rodinách je výrazne vyššia ako kvalita života dospelujúcich z úplných ale dysfunkčných rodín. Deti a dospelujúci z dysfunkčných rodín majú sklon k horšiemu prospechu, neschopnosť bojovať s prekážkami a iné. Môžeme teda konštatovať, že na prežívanie životnej spokojnosti má väčší vplyv kvalita rodinných vzťahov, funkčnosť rodiny a celková rodinná atmosféra než úplnosť rodiny (Mustagrudič, Marko, 2012, s. 103 podľa Sejčová, 2006).

K podobným výskumným zisteniam prišla aj (Uhláriková, 2010, s. 10-17), ktorá sa zaoberala analýzou životnej spokojnosti adolescentov v kontexte rodiny a rodinného prostredia. Výskum bol uskutočnený pomocou dotazníka životnej spokojnosti na vzorke 420 adolescentov vo veku od 16-18 rokov. Pri porovnávaní výsledkov úplných a neúplných rodín zistili prekvapujúci výsledok, že adolescenti vyrastajúci len s mamou sú významne spokojnejší so svojim životom ako adolescenti vyrastajúci s oboma rodičmi alebo len otcom. Preukázal sa fakt, že nie kvantita, ale kvalita rodičovstva sa podieľa na utváraní spokojnosti dieťaťa. Takisto bezkonfliktné prostredie je významným faktorom utvárania životnej spokojnosti.

Naopak výskumná štúdia (Hodáčovej a kol., 2015, s. 317-322) zistila vplyv štruktúry rodiny na životnú spokojnosť dieťaťa. Dáta boli získavané v rámci štúdie (WHO) (HBSC). Ide

o významnú medzinárodnú štúdiu, ktorá sa zaoberá monitorovaním zdravia a životného štýlu dospievajúcej populácie školákov. Pomocou dotazníkov bol realizovaný výskum na náhodne vybraných základných školách a gymnáziach, na ktorom sa zúčastnilo 4 351 detí. Štatisticky významná súvislosť bola zistená medzi životnou spokojnosťou detí a formálnou štruktúrou rodiny. Deti z úplných rodín na sledovaných škálach dosahovali najvyššie hodnoty, naopak deti z rodín neúplných a zložených boli so životom spokojné menej.

Ďalším výskumom, ktorý potvrdzuje dôležitosť úplnej rodiny pre kvalitu života dieťaťa je výskum zlý, normálny a výborný život z pohľadu detí vo veku 8-11 rokov podľa (Neusara, 2007, s. 171-178). Sonda ukazuje, ako deti popisujú zlý, normálny a výborný život. Jednou z najčastejších výpovedí, ktoré deti uviedli v súvislosti so zlým životom bolo, že nemá rodičov, alebo sa rozviedli a dieťa žije iba s jedným z nich.

Výskum zaoberajúci sa ekonomickou situáciou neúplnej rodiny jednoznačne ukazuje, že výchova detí rozvedenými párami zvyšuje ekonomickú zraniteľnosť detí a matiek. Zmeny v štruktúre rodiny sú významným spúšťačom chudoby. Niektoré štúdie dokonca ukazujú, že nárast chudoby u detí od 70-tých rokov možno celý vysvetliť rastom počtu detí v neúplných rodinách (Wilcox a kol., 2015, s. 35-36).

Ak vychádzame z údajov anglického experimentu *Experiments in Living: The Fatherless Family* od Rebeci O'Neill, ktorý publikovala v roku 2002 zistíme, že deti, ktoré vyrastajú v rodine s matkou sú viac náchylne na emocionálne a školské problémy. Majú vyššiu pravdepodobnosť zapojiť sa do spoločensky netolerovaného chovania ako je trestná činnosť, užívanie drog, alkoholu a nezamestnanosť. Napríklad deti pochádzajúce z rodín len s matkou majú vyšší sklon k chudobe ako deti z úplných rodín. Takáto rodina mohla prejsť napríklad domácim násilím alebo inými typmi konfliktov. Na druhej strane rodiny bez konfliktov s dobrým ekonomickým zázemím, vyšším vzdelaním majú väčšiu pravdepodobnosť si udržať partnerstvo a rodinu pokope (Rebecca O'Neill, 2002, s. 2-3).

Väčšina prezentovaných výskumov poukázala na negatívny dopad jednorodičovstva na rôzne stránky kvality života dieťaťa. Avšak výskumné zistenia nie sú jednoznačné, napríklad výskum zaoberajúci sa analýzou životnej spokojnosti adolescentov v kontexte rodiny a rodinného prostredia (Uhláriková, 2010) uvedené naopak popiera!

II. PRAKTICKÁ ČASŤ

3 EMPIRICKÁ ČASŤ

3.1 Výskumný problém

Predmetom nášho výskumu bolo zistiť a porovnať kvalitu života detí z úplnej rodiny a neúplnej rodiny z Považskej Bystrice. Zamerali sme sa na celkovú kvalitu života detí z úplných a neúplných rodín ďalej na jej objektívnu stránku kvality života a subjektívnu stránku kvality života. Bližšie si špecifikujeme výskumné ciele a výskumné otázky, stanovíme si hypotézy, ktoré budeme potvrdzovať či vyvracať na základe získaných výsledkov.

Zvolili sme kvantitatívny výskum a pre zber dát sme použili techniku anonymného štandardizovaného dotazníka. Na distribúciu dotazníka sme použili formu internetového serveru, ktorý je určený na internetový prieskum google dokumenty, ktorý je dostupný z: https://docs.google.com/forms/d/1c0W62GTy6YHhmc0ogZIPZyffUrtrKHSnQRugQ3bJNSo/viewform?edit_requested=true

3.2 Ciele výskumu a výskumné otázky

Cieľom nášho výskumu bude skúmať kvalitu života detí z úplných rodín a neúplných rodín, pričom budeme skúmať jej dve stránky, a to objektívnu stránku kvality života a subjektívnu stránku kvality života.

Na základe stanoveného výskumného cieľa sme si položili nasledovné výskumné otázky.

Existujú rozdiely v objektívnej stránke kvality života u detí z úplných rodín a neúplných rodín?

Existujú rozdiely v subjektívnej stránke kvality života u detí z úplných rodín a neúplných rodín?

Existujú rozdiely v celkovej kvalite života u detí z úplných rodín a neúplných rodín?

3.3 Výskumné hypotézy

V našej práci sme sa rozhodli venovať téme kvalita života dieťaťa z neúplných rodín, aby sme poukázali na zásadný význam rodiny pre život a vývin dieťaťa, resp. dospelujúceho. Na základe poznatkov o vplyvaní rodiny na vývin dieťaťa a dospelujúceho sa domnievame, že rodina je primárny zdroj kvality života dieťaťa. Teda predpokladáme, že charakteristiky rodinného prostredia a štruktúra rodiny ovplyvňuje kvalitu života dieťaťa, resp. dospelujúceho

(Ďzuka, 2004, s. 469-470). Ako ukazovateľe kvality života chápeme aj subjektívnu stránku kvality života aj objektívnu stránku kvality života.

H1 Medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín existujú rozdiely v objektívnej stránke kvality života.

H2 Medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín existujú rozdiely v subjektívnej stránke kvality života.

H3 Medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín existujú rozdiely v celkovej kvalite života.

Operacionalizácia premenných

- Na začiatku dotazníka boli zakomponované indikátory o výške dosiahnutého vzdelania a zamestnanosti rodičov, ktoré vnímame ako dôležitý determinant kvality života, preto sme zisťovali úroveň vzdelania rodičov respondentov a zamestnanosť ich rodičov. Pochádzajú z medzinárodného projektu Health Behaviour in School Aged Children (HBSC), ktorý je uvedený v (Národnej správe o zdraví a so zdravím súvisiacom správaní 11-, 13- a 15-ročných školákov, 2013-2014, s. 170-171).
- Premenná objektívna stránka kvality života detí : ukazovateľmi objektívnej stránky kvality života detí je materiálno-ekonomické zabezpečenie rodiny získané z upravenej Škály blahobytu rodiny (HBSC – Family affluence scale, podľa Currie a kol., 2000), V objektívnej stránke kvality života detí sme ďalej skúmali ekonomickú situáciu rodiny pomocou dotazníka vnímania ekonomickej deprivácie (podľa Hagquist, 1998). (Šlesková, 2004, s. 165). Použili sme aj otázku: Ako je na tom podľa Teba Tvoja rodina po finančnej a materiálnej stránke? Nájde ju v medzinárodného projekte Health Behaviour in School Aged Children (HBSC), ktorý je uvedený v (Národnej správe o zdraví a so zdravím súvisiacom správaní 11-, 13- a 15-ročných školákov, 2013-2014, s. 172). Nesmely pritom chýbať ani subjektívne indikátory hodnotenia vlastnej finančnej situácie domácnosti.
- Premenná subjektívna stránka kvality života detí : ukazovateľmi subjektívnej stránky kvality života detí sú získané skóre z dotazníka, konkrétne dotazníková metóda FSWLC (Five-items Satisfaction With Life Scale – Päťpoložková škála spokojnosti so životom, Diener, Emmons, Larsen a Griffen, 1985) (Křivohlavý, 2004, s. 78-79).

3.4 Výskumné metódy a štatistické spracovanie dát

Na získanie výskumných informácií sme zvolili zber dát prostredníctvom dotazníkovej metódy, ktorá je súčasťou prílohy. Dotazník bol anonymný. Za účelom štatistickej analýzy a spracovania zozbieraných dát sme použili program SPSS for Windows verzia 21.0.

Získané údaje sme na úrovni štatistickej deskripcie analyzovali pomocou aritmetického priemeru (AM), mediánu (Mdn), 95% konfidenčného intervalu aritmetického priemeru (AM), štandardnej odchýlky (SD) atď. Overili sme si normalitu rozloženia dát, na tento účel sme použili Kolmogorov-Smirnov test, ktorý sa používa pre vzorky väčšie ako 50 respondentov.

Na rovine štatistickej inferencie sme pri analýze kategorických dát použili neparametrický Mann-Whitney U test pre nezávislé vzorky, nakoľko nedisponujeme normálnym rozložením dát.

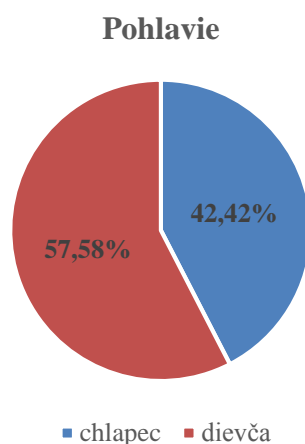
3.5 Výskumný súbor

Ako výskumný súbor sme si zvolili deti z úplných a neúplných rodín v Považskej Bystrici. Respondenti boli vo veku 14 až 15 rokov. Z toho 57 dievčat a 42 chlapcov. Celkovo sa nám vrátilo 99 dotazníkov, ktoré sme použili pre výskum. Dotazník obsahoval 22 otázok, v ktorom sme zisťovali demografické údaje, objektívnu a subjektívnu stránku kvality života dieťaťa. Výskum bol realizovaný v období od 10.02.2016 do 17.03.2016.

4 VÝSLEDKY A OVERENIE HYPOTÉZ

DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE

V našej výskumnej vzorke figurovalo 99 respondentov, z toho 42 chlapcov a 57 dievčat (obrázok 2).

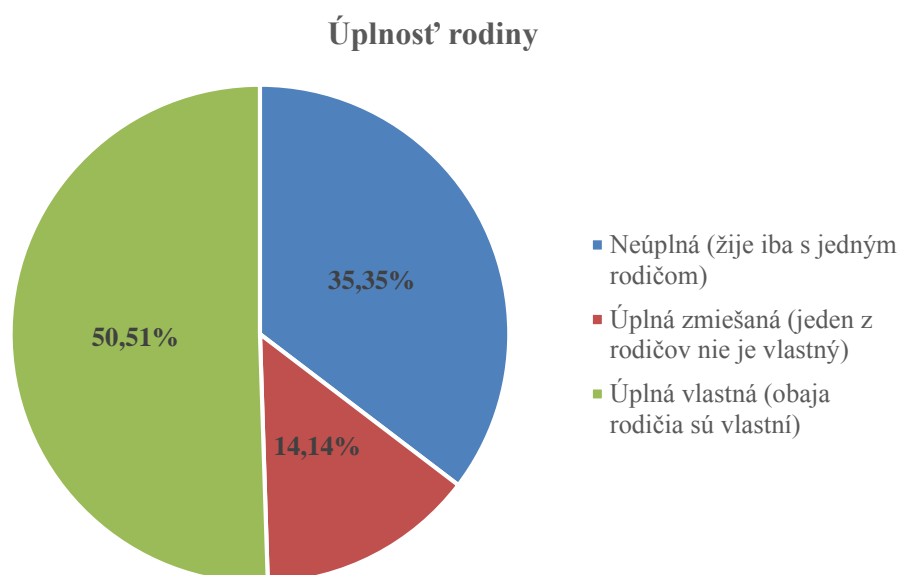
Obrázok 2. Percentuálne rozdelenie pohlavnej príslušnosti (všetci respondenti)

Takmer dve tretiny (63,6%) respondentov boli vo veku 14 rokov, ostatní mali 15 rokov. V tabuľke 1 uvádzame ich vekové rozdelenie vzhľadom na pohlavnú príslušnosť. Prevažia mladších respondentov je evidentná v oboch vekových skupinách.

Tabuľka 1. Vek respondentov podľa pohlavia

Pohlavie		Frekvencia	Percento	Valídne	Kumulatívne
				Percento	Percento
chlapec	14 rokov	25	59,5	59,5	59,5
	15 rokov	17	40,5	40,5	100,0
	Total	42	100,0	100,0	
dievča	14 rokov	38	66,7	66,7	66,7
	15 rokov	19	33,3	33,3	100,0
	Total	57	100,0	100,0	

Veľmi dôležitým údajom pre spracovanie tohto výskumu bola úplnosť rodiny detí. Zistili sme, že polovica detí (50,5%) pochádza z úplnej rodiny, kde sú obidvaja rodičia vlastní, zatiaľ čo 14,5% je z úplnej zmiešanej rodiny, kde jeden z rodičov nie je vlastný (obrázok 3). Viac ako tretina detí (35,4%) z neúplnej rodiny, kde žijú iba s jedným rodičom.

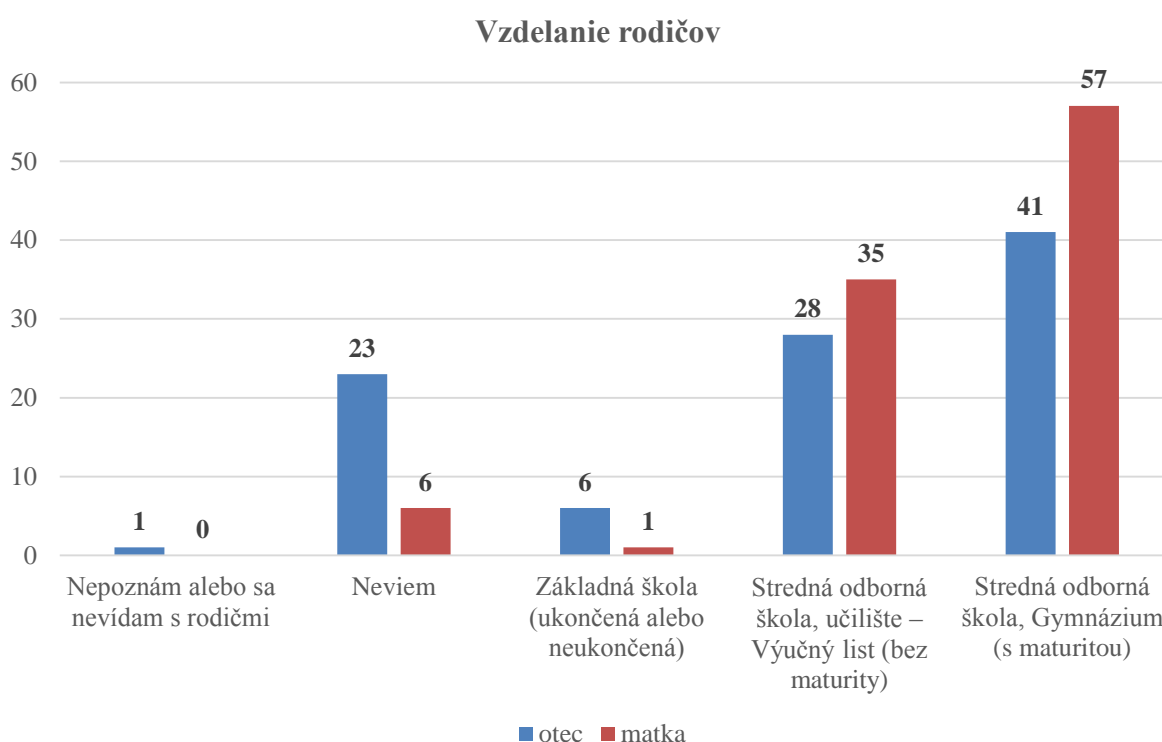
Obrázok 3. *Percentuálne rozdelenie úplnosti rodiny (všetci respondenti)*

Zaujímala nás však aj úplnosť rodiny z hľadiska pohlavia respondentov, preto výsledky v jednotlivých kategóriách úplnosti rodiny uvádzame aj v tabuľke 2. Zistujeme, že v neúplnej rodine s iba jedným rodičom žije 16 chlapcov a 19 dievčat.

Tabuľka 2. Úplnosť rodiny respondentov podľa pohlavia

Pohlavie		Frekvencia	Percento	Kumulatívne
				Percento
chlapec	Neúplná (žije iba s jedným rodičom)	16	38,1	38,1
	Úplná zmiešaná (jeden z rodičov nie je vlastný)	4	9,5	47,6
	Úplná vlastná (obaja rodičia sú vlastní)	22	52,4	100,0
	Total	42	100,0	
dievča	Neúplná (žije iba s jedným rodičom)	19	33,3	33,3
	Úplná zmiešaná (jeden z rodičov nie je vlastný)	10	17,5	50,9
	Úplná vlastná (obaja rodičia sú vlastní)	28	49,1	100,0
	Total	57	100,0	

Vzdelanie rodičov vnímame ako dôležitý determinant kvality života, preto sme zisťovali úroveň vzdelania rodičov respondentov. Neevidujeme ani jeden prípad ukončeného vysokoškolského vzdelania (titul Bc., Mgr., MUDr., JUDr., PhDr., Ing. a pod.). Najvyššie dosiahnuté vzdelanie je Stredná odborná škola, Gymnázium (s maturitou). Tento zároveň aj najfrekvencovanejší stupeň vzdelania dosiahlo 41,4% otcov a 57,6% matiek (obrázok 4). Druhý najčastejší stupeň ukončeného vzdelania je Stredná odborná škola, učilište – Výučný list (bez maturity), ktorú ukončilo 28,3% otcov a 35,4% matiek respondentov.

Obrázok 4. Porovnanie vzdelania rodičov všetkých respondentov

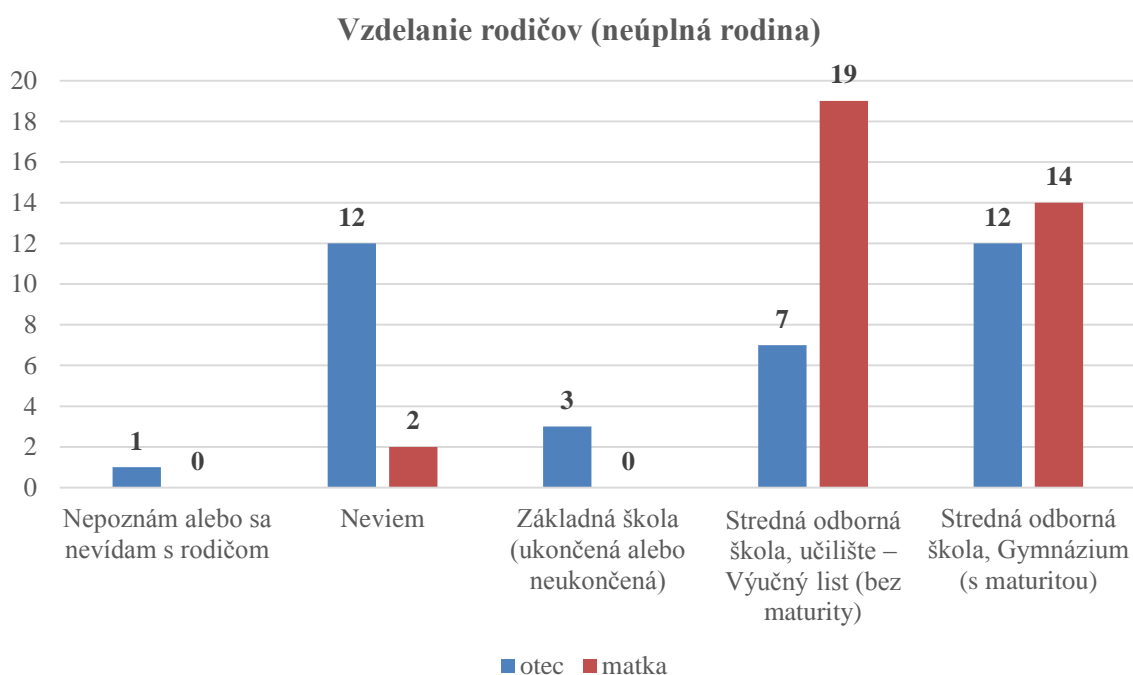
V kontexte nášho výskumu je pre nás zaujímavé pozrieť sa hlbšie do štruktúry vzdelania obidvoch rodičov vzhľadom na úplnosť rodiny (tabuľky 3 a 4). Najvýznamnejšie sú pre nás informácie o vzdelaní rodičov v neúplných rodinách. Zistili sme, že najviac matiek ma ukončenú v neúplných rodinách má ukončenú strednú odbornú školu bez maturity, zatiaľ čo najviac otcov navyše aj maturovalo (obrázok 5). Zaujímavým zistením, je že až 34,3% respondentov nevedelo uviesť úroveň vzdelania otca.

Tabuľka 3. Vzdelanie otca podľa úplnosti rodiny

Úplnosť rodiny	Vzdelanie otca	Frekvencia	Kumulatívne	
			Percento	Percento
Neúplná iba s jedným rodičom)	(žije Nepoznám alebo sa neviám s otcom	1	2,9	2,9
	Neviem	12	34,3	37,1
	Základná škola (ukončená alebo neukončená)	3	8,6	45,7
	Stredná odborná škola, učilište – Výučný list (bez maturity)	7	20,0	65,7
	Stredná odborná škola, Gymnázium (s maturitou)	12	34,3	100,0
	Total	35	100,0	
Úplná (jeden rodičov vlastný)	z Nievie	7	50,0	50,0
	Stredná odborná škola, učilište – Výučný list (bez maturity)	2	14,3	64,3
	Stredná odborná škola, Gymnázium (s maturitou)	5	35,7	100,0
	Total	14	100,0	
Úplná (obaja rodičia sú vlastní)	vlastná Nievie	4	8,0	8,0
	Základná škola (ukončená alebo neukončená)	3	6,0	14,0
	Stredná odborná škola, učilište – Výučný list (bez maturity)	19	38,0	52,0
	Stredná odborná škola, Gymnázium (s maturitou)	24	48,0	100,0
	Total	50	100,0	

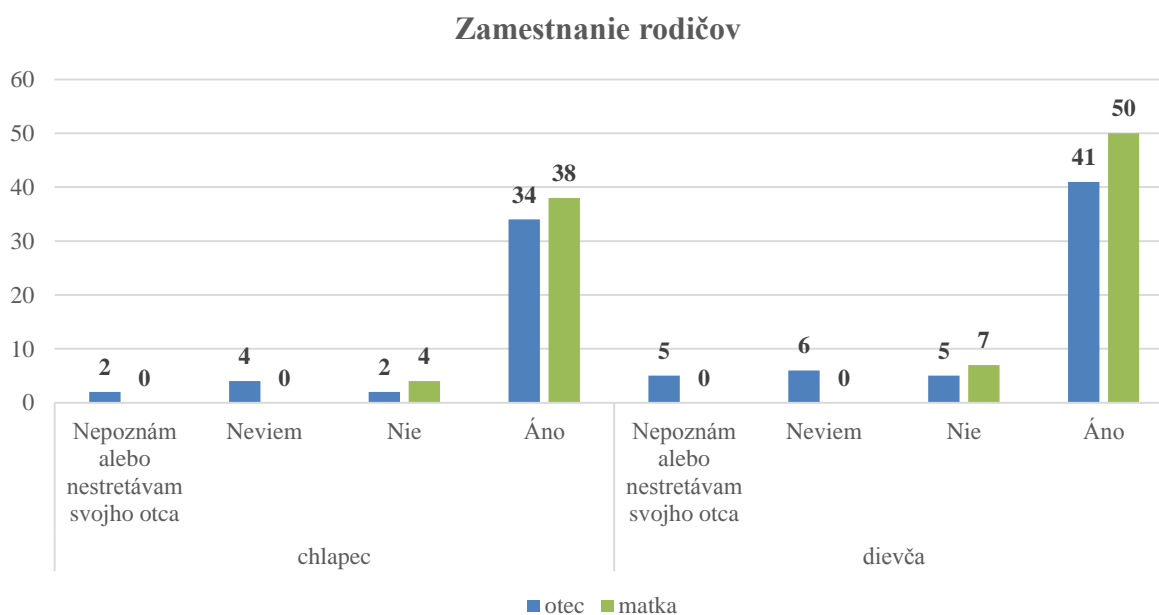
Tabuľka 4. Vzdelanie matky podľa úplnosti rodiny

Úplnosť rodi- ny	Vzdelanie matky	Frekvencia	Kumulatívne	
			Percento	Percento
Neúplná (žije iba s jedným rodičom)	Neviem	2	5,7	5,7
	Stredná odborná škola, učilište – Výučný list (bez maturity)	19	54,3	60,0
	Stredná odborná škola, Gymnázium (s maturitou)	14	40,0	100,0
	Total	35	100,0	
Úplná (jeden rodičov vlastný)	Neviem	1	7,1	7,1
	Stredná odborná škola, učilište – Výučný list (bez maturity)	3	21,4	28,6
	Stredná odborná škola, Gymnázium (s maturitou)	10	71,4	100,0
	Total	14	100,0	
Úplná (obaja sú vlastní)	Neviem	3	6,0	6,0
	Základná škola (ukončená alebo neukončená)	1	2,0	8,0
	Stredná odborná škola, učilište – Výučný list (bez maturity)	13	26,0	34,0
	Stredná odborná škola, Gymnázium (s maturitou)	33	66,0	100,0
	Total	50	100,0	

Obrázok 5. Porovnanie vzdelania rodičov v neúplných rodinách

Keď ide o zamestnanie rodičov viac ako tri štvrtiny respondentov uvádza, že sú zamestnaní. Zamestnanie má 88,9% matiek a 75,8% otcov respondentov. Z hľadiska pohlavia 85,7% rodičov chlapcov a 79,8% rodičov dievčat je zamestnané (obrázok 6).

Obrázok 6. Porovnanie zamestnania rodičov z hľadiska pohlavia

Skúmali sme aj výskyt zamestnanosti v neúplných rodinách (tabuľky 5 a 6). Zistujeme, že len 51,4% otcov má zamestnanie na rozdiel od 91,4% matiek respondentov z neúplných rodín. Napriek tomu, pomer zamestnanosť vs. nezamestnanosť je v tejto skupine rodín ešte stále veľmi priaznivý (obrázok 7).

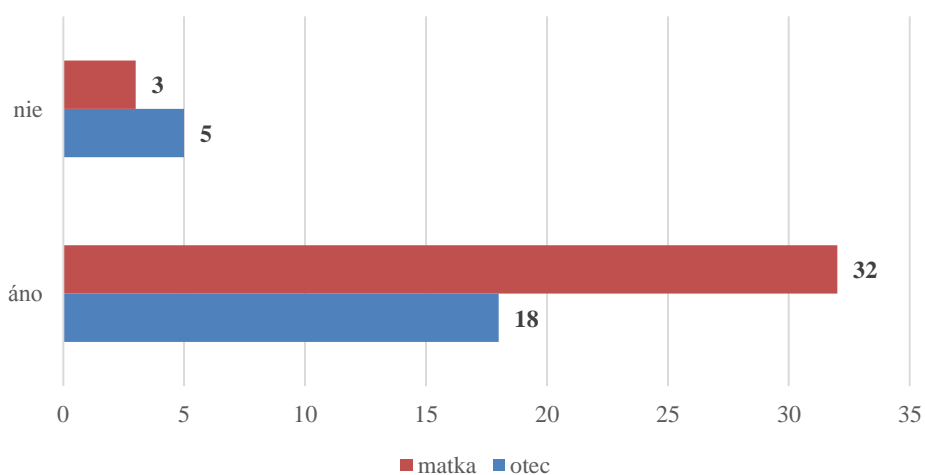
Tabuľka 5. Zamestnanie otca podľa úplnosti rodiny

Úplnosť rodiny	Zamestnanie otca	Frekvencia	Percento	Kumulatívne
				Percento
Neúplná (žije iba s jedným rodičom)	Nepoznám alebo nestretávam svojho otca	4	11,4	11,4
	Neviem	8	22,9	34,3
	Nie	5	14,3	48,6
	Áno	18	51,4	100,0
	Total	35	100,0	
Úplná zmiešaná (jeden z rodičov nie je vlastný)	Nepoznám alebo nestretávam svojho otca	3	21,4	21,4
	Neviem	2	14,3	35,7
	Áno	9	64,3	100,0
	Total	14	100,0	
Úplná (obaja rodičia sú vlastní)	Nie	2	4,0	4,0
	Áno	48	96,0	100,0
	Total	50	100,0	

Tabuľka 6. Zamestnanie matky podľa úplnosti rodiny

Úplnosť rodiny		Frekvencia	Percento	Kumulatívne
				Percento
Neúplná (žije iba s jedným rodičom)	Nie	3	8,6	8,6
	Áno	32	91,4	100,0
	Total	35	100,0	
Úplná (jeden z rodičov nie je vlastný)	zmiešaná Nie	3	21,4	21,4
	Áno	11	78,6	100,0
	Total	14	100,0	
Úplná (obaja rodičia sú vlastní)	vlastná Nie	5	10,0	10,0
	Áno	45	90,0	100,0
	Total	50	100,0	

Zamestnanie rodičov (neúplná rodina)

Obrázok 7. Porovnanie zamestnanosti rodičov v neúplných rodinách

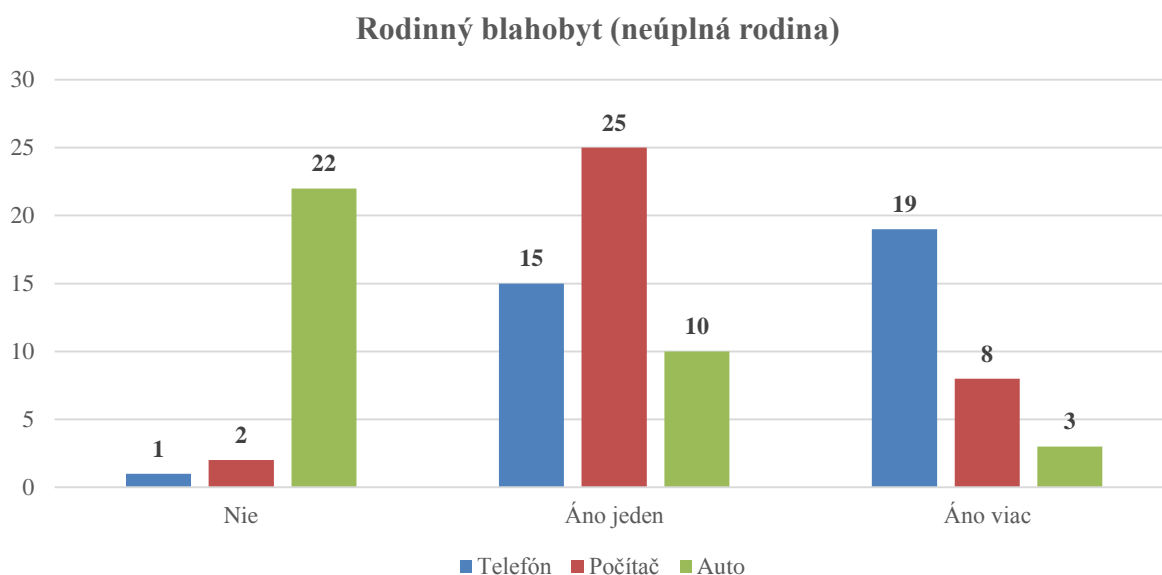
RODINNÝ BLAHOBYT

Túto oblasť objektívnej kvality života sme skúmali upravenou Škálou blahobytu rodiny (HBSC - Family affuence scale) podľa Currie a kol. (2000). Použili sme tri otázky - Vlastníte v domácnosti telefón, vlastníte v domácnosti počítač a vlastníte v domácnosti auto. Evidujeme, že 99% všetkých domácností vlastní minimálne jeden telefón, 97% minimálne jeden počítač a 70,7% najmenej jedno auto (tabuľka 7).

Tabuľka 7. Rodinný blahobyt

		Frekvencia	Percento	Valídne Per- cento	Kumulatívne Per- cento
Telefón	Nie	1	1,0	1,0	1,0
	Áno jeden	19	19,2	19,2	20,2
	Áno viac	79	79,8	79,8	100,0
	Total	99	100,0	100,0	
Počítač	Nie	3	3,0	3,0	3,0
	Áno jeden	49	49,5	49,5	52,5
	Áno viac	47	47,5	47,5	100,0
	Total	99	100,0	100,0	
Auto	Nie	29	29,3	29,3	29,3
	Áno jedno	40	40,4	40,4	69,7
	Áno viac	30	30,3	30,3	100,0
	Total	99	100,0	100,0	

Zaujímala nás aj situácia v neúplných rodinách, kde evidujeme, že 97,7% vlastní najmenej jeden telefón, 94,3% najmenej jeden počítač, čo je veľmi podobné celkovému percentu. Výraznejší rozdiel vidíme však v pri tretej otázke, kde len 37,1% respondentov z neúplnej rodiny s iba jedným rodičom uvádza, že vlastní auto na rozdiel od celkových 70,7% respondentov (obrázok 8).

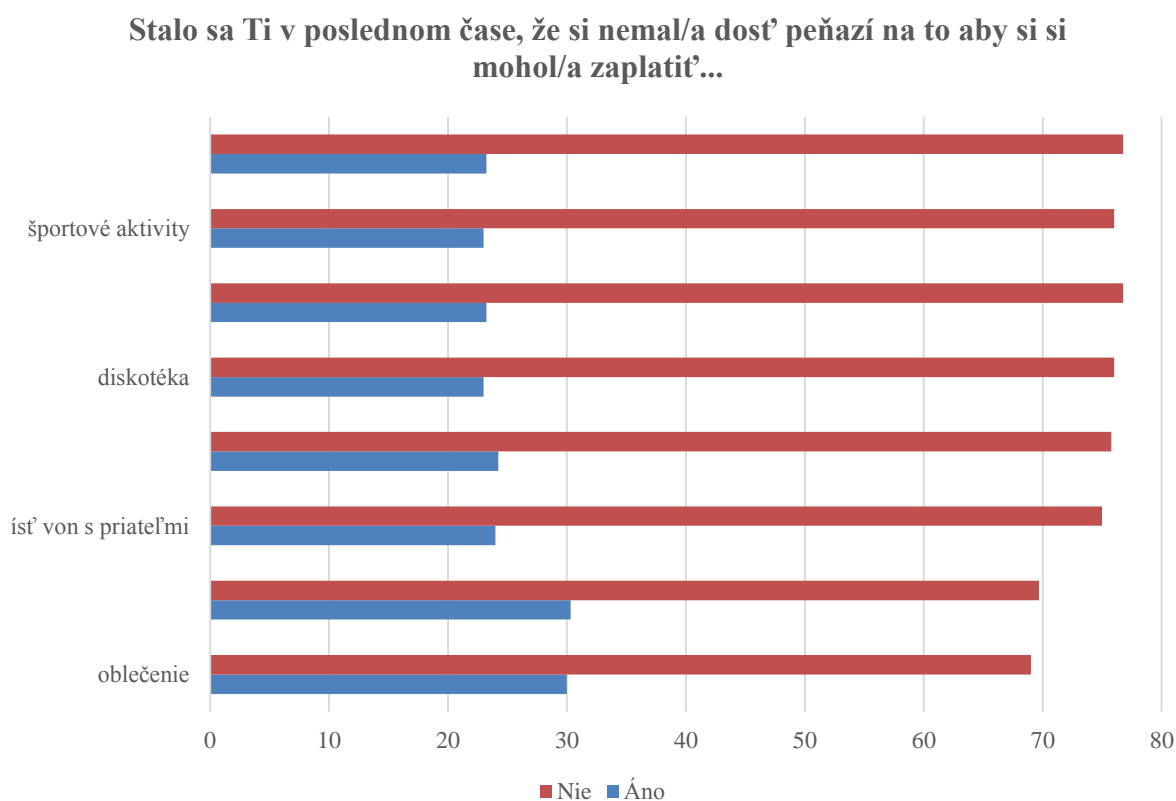

Obrázok 8. Rodinný blahobyť v neúplných rodinách

EKONOMICKÁ SITUÁCIA

Na skúmanie tejto oblasti objektívnej stránky kvality sme použili Dotazník vnímania ekonomickej deprivácie (podľa Hagquist, 1998), ktorý sme doplnili vlastnými otázkami. Respondenti odpovedali na otázku „Stalo sa Ti v poslednom čase, že si nemal/a dost' peňazí na to aby si si mohol/a zaplatiť...“.

Len 30,3% percent všetkých respondentov uvádza, že v poslednom čase nemalo dost' peňazí aby si mohlo zaplatiť oblečenie, 24,2% nemalo dost' peňazí ísť von s priateľmi, 23,2% nemalo a diskotéku a športové aktivity (obrázok 9). Tieto výsledky nám naznačujú, že viac tri štvrtiny všetkých respondentov malo k dispozícii dostatok financií, aby si mohlo zaplatiť všetky vyššie uvedené aktivity, okrem oblečenia, kde to percento bolo nad dve tretiny (69,7%).

Obrázok 9. Ekonomická deprivácia respondentov

Zmapovali sme aj situáciu v ekonomickej deprivácii vzhľadom na úplnosť rodín respondentov (tabuľka 8). Medzi dvomi typmi úplnej rodiny nevidujeme výraznejší rozdiel, zatiaľ čo v skupine respondentov z neúplnej rodiny iba s jedným rodičom je ten rozdiel výraznejší.

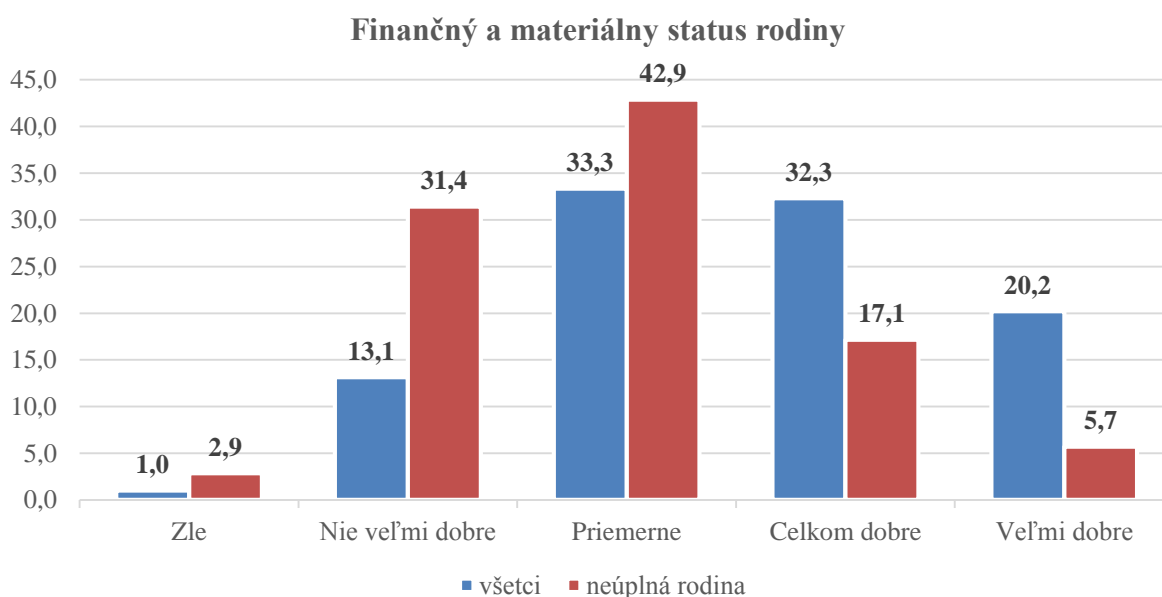
48,6% detí z neúplnej rodiny uvádza, že v poslednom čase nemalo dost peňazí na oblečenie v porovnaní s 35,7% z úplnej zmiešanej rodiny a len 16% z úplnej rodiny. Najvýraznejší rozdiel je pri športových aktivitách. 42,9% percent detí z neúplnej rodiny v poslednej dobe nedisponovalo peniazmi na športové aktivity, zatiaľ čo len 14,3% detí z úplnej zmiešanej rodiny a 14% detí z úplnej rodiny malo rovnaký problém. Detailné výsledky uvádzame v (tabuľke8.)

Tabuľka 8. *Ekonomická deprivácia vzhľadom na úplnosť rodiny*

		oblečenie		ísť von s priateľmi		diskotéka		športové aktivity	
		Frekvencia	Percento	Frekvencia	Percento	Frekvencia	Percento	Frekvencia	Percento
Úplnosť rodiny									
	Neúplná (žije iba s jedným rodičom)	Áno	17 48,6	14 40,0	13 37,1	15 42,9			
	Nie	18 51,4	21 60,0	22 62,9	20 57,1				
	Total	35 100,0	35 100,0	35 100,0	35 100,0	35 100,0			
Úplná zmiešaná (jeden z rodičov nie je vlastný)	Áno	5 35,7	2 14,3	3 21,4	2 14,3				
	Nie	9 64,3	12 85,7	11 78,6	12 85,7				
	Total	14 100,0	14 100,0	14 100,0	14 100,0				
Úplná vlastná (obaja rodičia sú vlastní)	Áno	8 16,0	8 16,0	7 14,0	7 14,0				
	Nie	42 84,0	42 84,0	43 86,0	43 86,0				
	Total	50 100,0	50 100,0	50 100,0	50 100,0				

Spomínaný Dotazník vnímania ekonomickej deprivácie sme doplnili dvoma vlastnými otázkami - V akej výške dostávaš mesačné vreckové a Môžete si dovoliť počas kalendárneho roka aspoň jednu týždňovú dovolenku mimo domu? Jednu otázku - Ako je na tom podľa Teba Tvoja rodina po finančnej a materiálnej stránke, sme doplnili podľa už spomínaného medzinárodného projektu Health Behaviour in School Aged Children (HBSC) podľa (národnej správy o zdraví a so zdravím súvisiacom správaní 11-, 13- a 15-ročných školákov, 2013-2014)

Keď ide o kompletnú vzorku respondentov, len jeden respondent označil finančnú situáciu rodiny ako zlú. 13,1% respondentov ju označuje za nie veľmi dobrú, 33,3% za priemernú, 32,3% za celkom dobrú a 20,2% ju považuje za veľmi dobrú.

Obrázok 10. Porovnanie finančného a materiálneho statusu rodín

Samozrejme, zaujímalo nás porovnanie finančného a materiálneho statusu rodín, preto sme sa rozhodli porovnať celkové výsledky s výsledkami respondentov z neúplných rodín (obrázok 10.). Zistili sme, že najvýraznejší rozdiel je vo vnímaní nie veľmi dobrej finančnej situácii, ktorú má 31,4% respondentov z neúplných rodín na rozdiel od 13,1% všetkých respondentov. Zároveň, takmer polovica (42,9%) respondentov z neúplných rodín svoju finančnú a materiálnu situáciu ohodnotila ako priemernú, zatiaľ čo to urobila len tretina (33,3%) všetkých respondentov. Kompletné výsledky porovnania finančného a materiálneho statusu vzhľadom na úplnosť rodiny uvádzame v tabuľke 9.

Tabuľka 9. *Finančný a materiálny status rodiny vzhľadom na jej úplnosť*

Úplnosť rodiny		Frekvencia	Percento	Kumulatívne
				Percento
Neúplná (žije iba s jedným rodičom)	Zle	1	2,9	2,9
	Nie veľmi dobre	11	31,4	34,3
	Priemerne	15	42,9	77,1
	Celkom dobre	6	17,1	94,3
	Veľmi dobre	2	5,7	100,0
	Total	35	100,0	
Úplná zmiešaná (jeden z rodičov nie je vlastný)	Priemerne	5	35,7	35,7
	Celkom dobre	7	50,0	85,7
	Veľmi dobre	2	14,3	100,0
	Total	14	100,0	
Úplná vlastná (obaja rodičia sú vlastní)	Nie veľmi dobre	2	4,0	4,0
	Priemerne	13	26,0	30,0
	Celkom dobre	19	38,0	68,0
	Veľmi dobre	16	32,0	100,0
	Total	50	100,0	

Pýtali sme sa aj na výšku mesačného vreckového, ktoré respondenti dostávajú (obrázok 11). Viac ako polovica (54,5%) respondentov uvádza, že dostáva do 10 eur mesačne, takmer tretina respondentov (32,3%) dostáva 10 až 30 eur a 11,1% má k dispozícii mesačné vreckové vo výške 30 eur a viac.

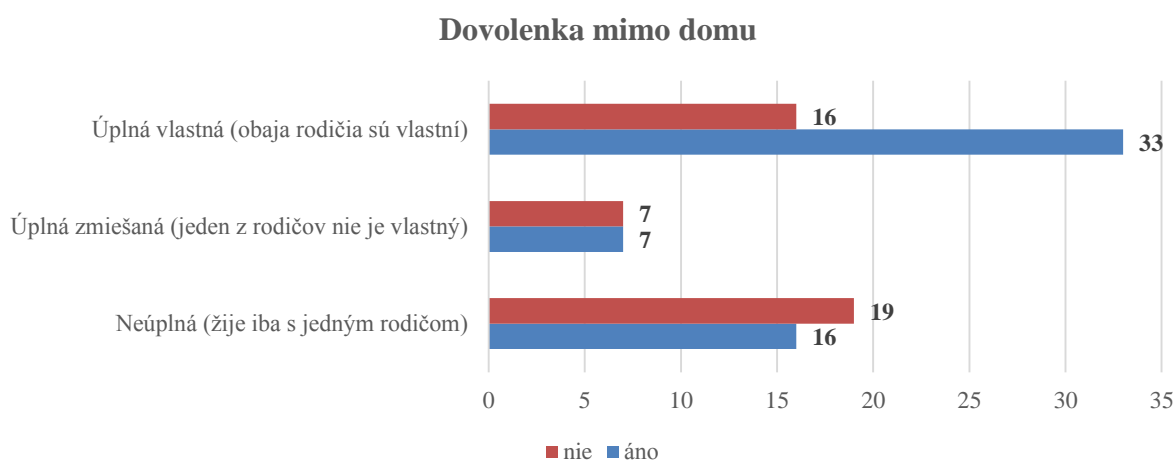
Obrázok 11. *Mesačné vreckové (všetci respondenti)*

V tabuľke 10 uvádzame rozdelené vreckové podľa troch skupín úplnosti rodiny. Distribúcia výšky mesačného vreckového v neúplnej rodine iba s jedným rodičom je veľmi podobná distribúcii výšky mesačného vreckového v úplnej rodine, kde jeden rodič nie je vlastný.

Tabuľka 10. *Výška mesačného vreckového podľa úplnosti rodín*

Úplnosť rodiny	Validne	Frekvencia	Kumulatívne		
			Percento	Percento	
Neúplná (žije iba s jedným rodičom)	do 10 eur	24	68,6	68,6	
	10-30 eur	9	25,7	94,3	
	30 a viac eur	2	5,7	100,0	
	Total	35	100,0		
Úplná zmiešaná (jeden z rodičov nie je vlastný)	do 10 eur	9	64,3	64,3	
	10-30 eur	4	28,6	92,9	
	30 a viac eur	1	7,1	100,0	
	Total	14	100,0		
Úplná vlastná (obaja rodičia sú vlastní)	do 10 eur	21	42,0	43,8	
	10-30 eur	19	38,0	83,3	
	30 a viac eur	8	16,0	100,0	
	Total	48	96,0		
	Chýbajúce	System	2	4,0	
	Total		50	100,0	

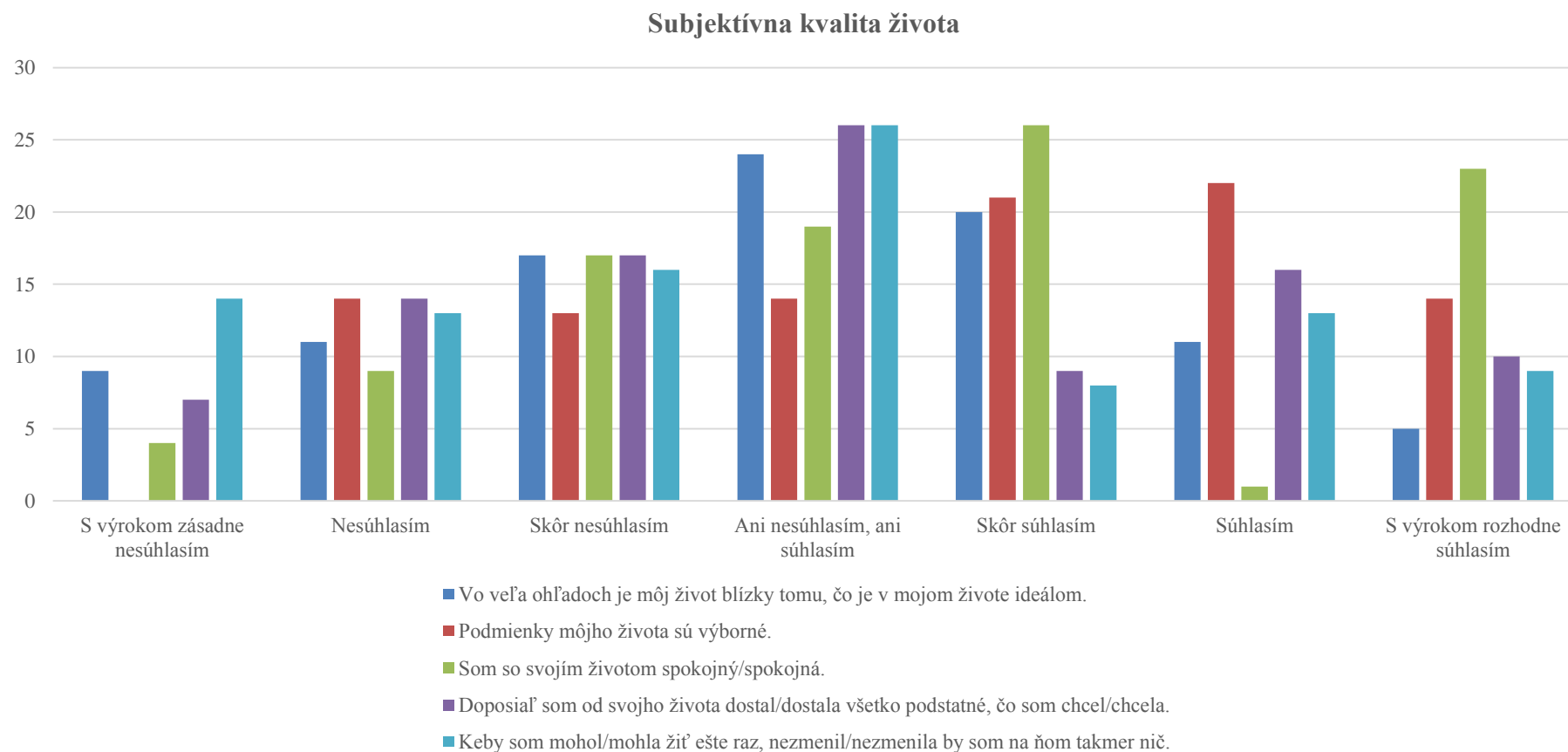
Počas kalendárneho roka aspoň jednu týždňovú dovolenku mimo domu si môže dovoliť 56,6% respondentov. Keď ide o rozdelenie na základe úplnosti rodín, dovolenku si môže dovoliť 45,7% respondentov z neúplných rodín, 50% respondentov z úplných zmiešaných a 66% detí z úplných rodín s obidvomi rodičmi (obrázok 12).

Obrázok 12. *Dovolenka mimo domu podľa úplnosti rodín*

SUBJEKTÍVNA STRÁNKA KVALITY ŽIVOTA

Merali sme ju dotazníkom FSWLC (Five-items Satisfaction With Life Scale), ktorej autorom je Diener a kol., 1985. Odpovede všetkých respondentov uvádzame v obrázku 13.

Obrázok 13. *Subjektívna stránka kvality života všetkých respondentov*Tabuľka 11. *Subjektívna stránka kvality života respondentov podľa úplnosti rodiny*

		Vo veľa ohľadoch je môj život blízky tomu, čo je v mojom živote ideálom.		Podmienky môjho života sú výborné.		Som so svojím životom spokojný/spokojná.		Doposiaľ som od svojho života dostal/dostala všetko podstatné, čo som chcel/chcela		Keby som mohol/mohla žiť ešte raz, nezmenil/nezmenila by som na ňom takmer nič.	
Úplnosť rodiny		Frekvencia	Percento	Frekvencia	Percento	Frekvencia	Percento	Frekvencia	Percento	Frekvencia	Percento
Neúplná (žije iba s jedným rodičom)	S výrokom zásadne nesúhlasím	4	11,4	0	0,0	3	8,6	5	14,3	7	20,0
	Nesúhlasím	9	25,7	10	28,6	6	17,1	5	14,3	5	14,3
	Skôr nesúhlasím	10	28,6	10	28,6	12	34,3	10	28,6	7	20,0
	Ani nesúhlasím, ani súhlasím	6	17,1	5	14,3	8	22,9	8	22,9	10	28,6
	Skôr súhlasím	3	8,6	5	14,3	2	5,7	2	5,7	1	2,9
	Súhlasím	2	5,7	3	8,6	0	0,0	5	14,3	5	14,3
	S výrokom rozhodne súhlasím	1	2,9	2	5,7	4	11,4	0	0,0	0	0,0
	Total	35	100,0	35	100,0	35	100,0	35	100,0	35	100,0
Úplná zmiešaná (jeden z rodičov nie je vlastný)	S výrokom zásadne nesúhlasím	2	14,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	21,4
	Nesúhlasím	1	7,1	3	21,4	1	7,1	4	28,6	3	21,4
	Skôr nesúhlasím	2	14,3	1	7,1	4	28,6	2	14,3	2	14,3

	Ani nesúhlasím, ani súhlasím	4	28,6	3	21,4	4	28,6	5	35,7	4	28,6
	Skôr súhlasím	4	28,6	3	21,4	4	28,6	2	14,3	1	7,1
	Súhlasím	1	7,1	2	14,3	1	7,1	1	7,1	0	0,0
	S výrokom rozhodne súhlasím	0	0,0	2	14,3	0	0,0	0	0,0	1	7,1
	Total	14	100,0	14	100,0	14	100,0	14	100,0	14	100,0
Úplná vlastná (obaja rodičia sú vlastní)	S výrokom zásadne nesúhlasím	3	6,0	0	0,0	1	2,0	2	4,0	4	8,0
	Nesúhlasím	1	2,0	1	2,0	2	4,0	5	10,0	5	10,0
	Skôr nesúhlasím	5	10,0	2	4,0	1	2,0	5	10,0	7	14,0
	Ani nesúhlasím, ani súhlasím	14	28,0	6	12,0	7	14,0	13	26,0	12	24,0
	Skôr súhlasím	13	26,0	13	26,0	20	40,0	5	10,0	6	12,0
	Súhlasím	8	16,0	17	34,0	0	0,0	10	20,0	8	16,0
	S výrokom rozhodne súhlasím	4	8,0	10	20,0	19	38,0	10	20,0	8	16,0
	Total	48	96,0	49	98,0	50	100,0	50	100,0	50	100,0

V tabuľky 11 uvádzame kompletne odpovede všetkých respondentov vzhľadom na ich úplnosť rodiny. Štatistické porovnania sme spracovali v nasledovnej kapitole pod názvom Hypotézy.

HYPOTÉZY

Skôr než sme začali skúmať jednotlivé hypotézy, overili sme si normalitu rozloženia dát. Na tento účel sme použili Kolmogorov-Smirnov test, ktorý sa používa pre vzorky väčšie ako 50 respondentov. Deskriptívnu štatistiku jednotlivých ukazovateľov testu uvádzame (v tabuľke 12).

Tabuľka 12. *Deskriptívna štatistika*

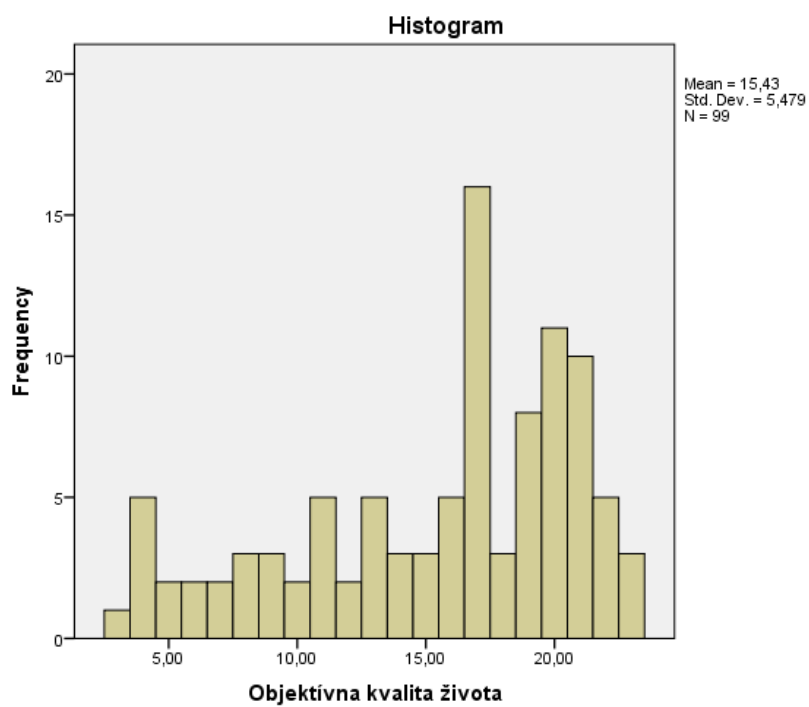
		Koeficient	Štandardná chyba	
Objektívna kvalita života	Aritmetický priemer	15,4343	,55070	
	95% Konfidenčný in-terval aritmetického priemeru	Dolná hranica	14,3415	
		Horná hranica	16,5272	
	Medián	17,0000		
	Štandardná odchýlka	5,47939		
	Minimum	3,00		
	Maximum	23,00		
Subjektívna kvalita života	Aritmetický priemer	20,7778	,69610	
	95% Konfidenčný in-terval aritmetického priemeru	Dolná hranica	19,3964	
		Horná hranica	22,1592	
	Medián	21,0000		
	Štandardná odchýlka	6,92608		
	Minimum	9,00		
	Maximum	35,00		
Celková kvalita života	Aritmetický priemer	36,2121	1,11078	
	95% Konfidenčný in-terval	Dolná hranica	34,0078	

terval priemeru	aritmetického Horná hranica	38,4164
Medián		38,0000
Štandardná odchýlka		11,05208
Minimum		13,00
Maximum		56,00

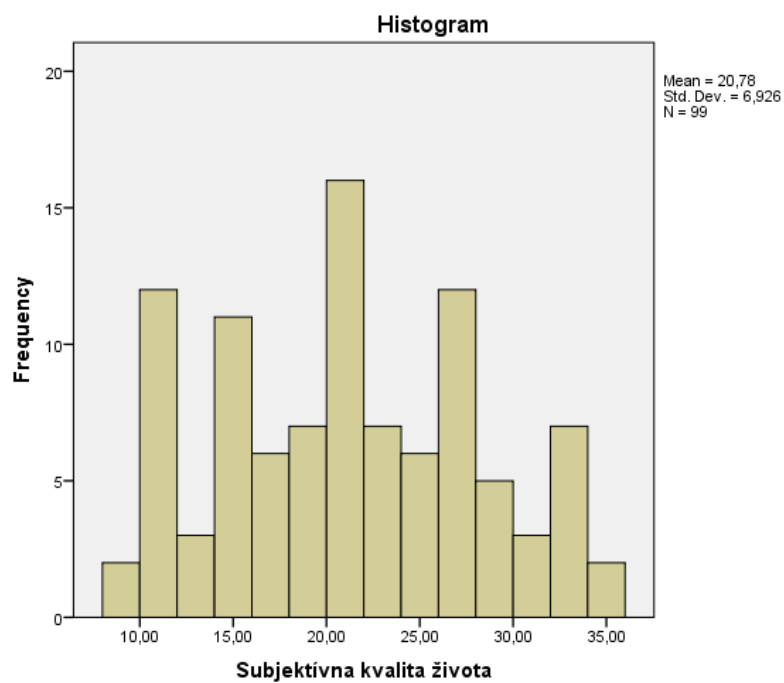
Výsledok testu Kolmogorov-Smirnov v tabuľke 13 nám naznačuje, že nedisponujeme normálnym rozložením dát v prípade objektívnej a celkovej kvality života, nakoľko je test signifikantný ($p < ,050$). K tomu prikladáme aj histogramy jednotlivých škál (tabuľky 12, 13 a 14). Na základe vyššie uvedených skutočností sme sa rozhodli na overenie hypotéz použiť neparametrický Mann-Whitney U test pre nezávislé vzorky.

Tabuľka 13. *Test Normality*

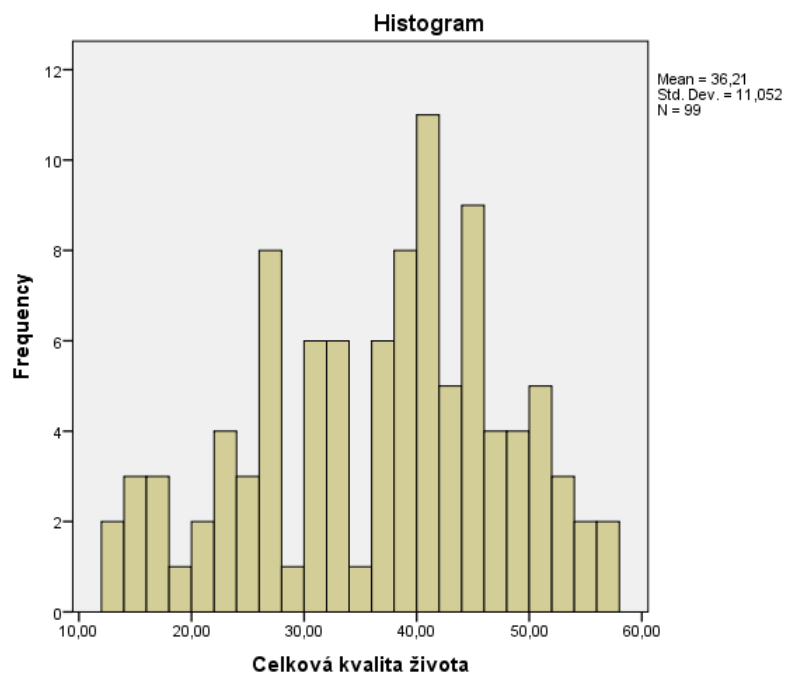
		Kolmogorov-Smirnov		
		Koeficient	df (stupne voľnosti)	Signifikancia
Objektívna života	kvalita	,178	99	,000
Subjektívna života	kvalita	,088	99	,055
Celková vota	kvalita ži-	,100	99	,017

Obrázok 14. Rozloženie dát škály Objektivna stránka kvality života

Obrázok 15. Rozloženie dát škály Subjektívna stránka kvality života

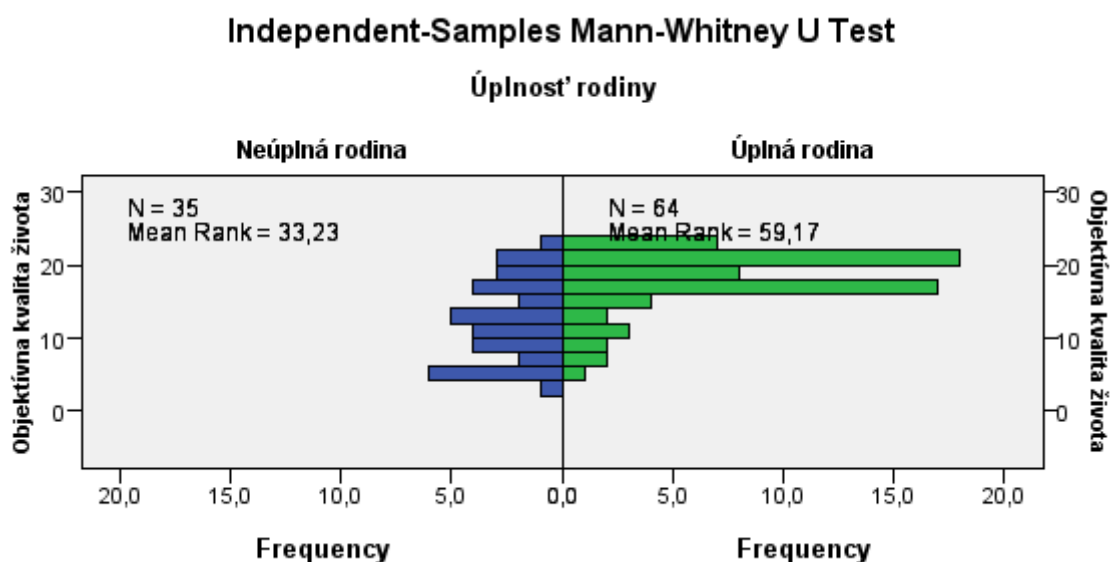
Obrázok 16. Rozloženie dát škály Celková kvalita života

H1 Medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín existujú rozdiely v objektívnej stránke kvality života.

Na preskúmanie druhej hypotézy sme taktiež použili neparametrický Mann-Whitney U test pre nezávislé vzorky. (tabuľka 14). Zistili sme, že existuje štatisticky významný rozdiel v objektívnej stránke kvality života medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín ($U = 1\,707,000$, $z = 4,313$, $p = ,000$). Deti z úplnej rodiny v porovnaní s ich rovesníkmi z neúplnej rodiny prejavujú štatisticky výrazne vyššiu objektívnu stránku kvality života (obrázok 17).

Tabuľka 14. Mann-Whitney U test koeficienty

Objektívna kvalita života	
N	99
Mann-Whitney U koeficient	1 707,000
Štandardizovaná chyba	136,085
Štandardizovaný z koeficient	4,313
Asymptotická signifikancia	,000*

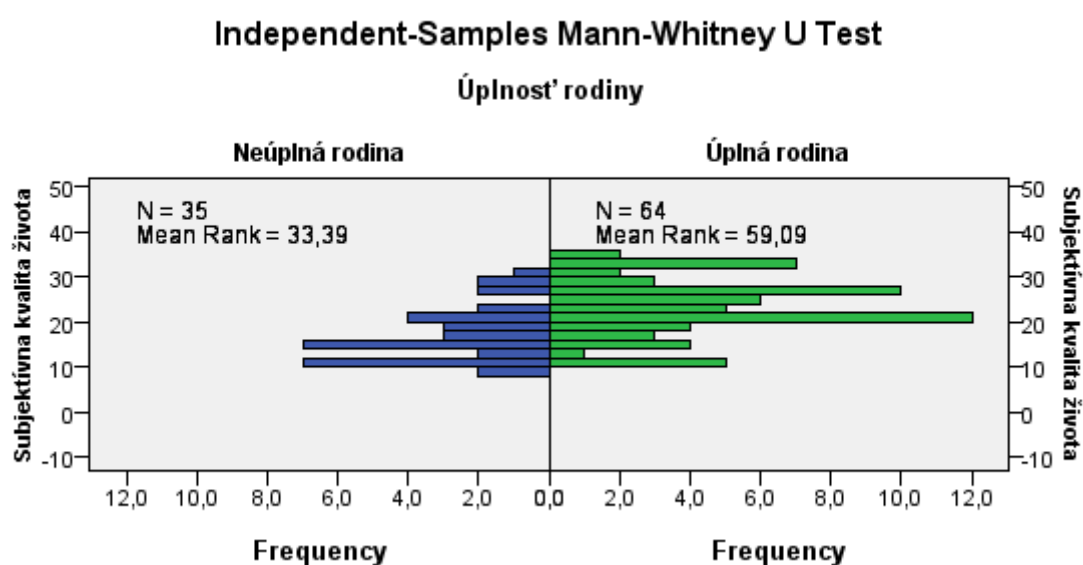
Obrázok 17. Porovnanie objektívnej stránky kvality života vzhľadom na úplnosť rodiny

H2 Medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín existujú rozdiely v subjektívnej stránke kvality života

Na preskúmanie tretej hypotézy sme taktiež použili Mann-Whitney U test (tabuľka 15). Evidujeme štatisticky významný rozdiel v subjektívnej stránke kvality života vzhľadom na úplnosť rodiny ($U = 1\,701,500$, $z = 4,264$, $p = ,000$). Deti z úplnej rodiny v porovnaní s ich rovesníkmi z neúplnej rodiny prejavujú štatisticky výrazne vyššiu subjektívnu stránku kvality života (obrázok 18).

Tabuľka 15. Mann-Whitney U test koeficienty

Subjektívna kvalita života	
N	99
Mann-Whitney U koeficient	1 701,500
Štandardizovaná chyba	136,363
Štandardizovaný z koeficient	4,264
Asymptotická signifikancia	,000*

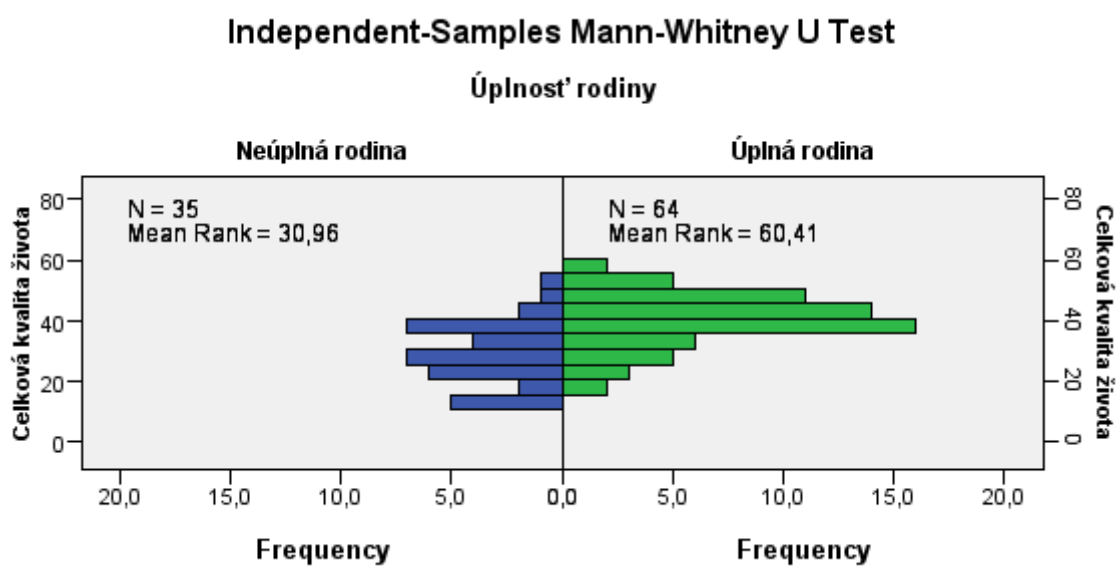
Obrázok 18. Porovnanie subjektívnej stránky kvality života vzhľadom na úplnosť rodiny

H3 Medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín existujú rozdiely v celkovej kvalite života.

Nakoľko nedisponujeme normálnym rozložením dát, na preskúmanie prvej hypotézy sme použili neparametrický Mann-Whitney U test pre nezávislé vzorky. Výsledky Mann-Whitney testu pre nezávislé vzorky nám naznačujú, že v oblasti celkovej kvality života existuje štatisticky signifikantný rozdiel v prospech detí z úplných rodín ($U = 1\,701,500$, $z = 4,264$, $p = ,000$).

Tabuľka 16. Mann-Whitney U test koeficienty

Celková kvalita života	
N	99
Mann-Whitney U koeficient	1 786,500
Štandardizovaná chyba	136,491
Štandardizovaný z koeficient	4,883
Asymptotická signifikancia	,000*

Obrázok 19. Porovnanie celkovej kvality života vzhľadom na úplnosť rodiny

5 DISKUSIA A ZHRNUTIE VÝSLEDKOV

Z výskumu, ktorý sme uskutočnili prostredníctvom internetového dotazníka detí z úplných a neúplných rodín sme zistili rôzne závery, ktoré si teraz uvedieme. Jedným z významných cieľov bolo zistiť, či existujú rozdiely v objektívnej a subjektívnej stránke kvality života dieťaťa z úplných a neúplných rodín a celkovej kvalite života detí z úplnej a neúplnej rodiny. V empirickej časti sme mali stanovené tri hypotézy, ktoré sa všetky potvrdili.

Tabuľka 17. *Výsledky výskumu*

HYPOTÉZA	OVERENIE VÝSLEDKOV
H1 Medzi deťmi z úplných a neúplných rodín existujú rozdiely v objektívnej stránke kvality života.	potvrdená
H2 Medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín existujú rozdiely v subjektívnej stránke kvality života.	potvrdená
H3 Medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín existujú rozdiely v celkovej kvalite života	potvrdená

Hypotéza *Medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín existujú rozdiely v objektívnej stránke kvality života* sa potvrdila. Zaujímavým zistením, je že až 34,3% respondentov nevedelo uviesť úroveň vzdelania otca. Výraznejší rozdiel vyčíslíme pri otázke, kde len 37,1% respondentov z neúplnej rodiny s iba jedným rodičom uvádza, že vlastní auto na rozdiel od celkových 70,7% respondentov. Zmapovali sme aj situáciu v ekonomickej deprivácii vzhľadom na úplnosť rodín respondentov. Medzi dvomi typmi úplnej rodiny nevidujeme výraznejší rozdiel, zatiaľ čo v skupine respondentov z neúplnej rodiny iba s jedným rodičom je ten rozdiel výraznejší. Až 48,6% detí z neúplnej rodiny uvádza, že v poslednom čase nemalo dosť peňazí na oblečenie v porovnaní s 35,7% z úplnej zmiešanej rodiny a len 16% z úplnej rodiny. Najvýraznejší rozdiel je pri športových aktivitách. Až 42,9% percent detí z neúplnej rodiny v poslednej dobe nedisponovalo peniazmi na športové aktivity, zatiaľ čo len 14,3% detí z úplnej zmiešanej rodiny a 14% detí z úplnej rodiny malo rovnaký problém. Samozrejme, zaujímalo nás porovnanie finančného a materiálneho statusu rodín, preto sme sa rozhodli porovnať celkové výsledky s výsledkami respondentov z neúplných rodín. Zistili

sme, že najvýraznejší rozdiel je vo vnímaní nie veľmi dobrej finančnej situácii, ktorú má 31,4% respondentov z neúplných rodín na rozdiel od 13,1% všetkých respondentov. Zároveň, takmer polovica (42,9%) respondentov z neúplných rodín svoju finančnú a materiálnu situáciu ohodnotila ako priemernú, zatiaľ čo to urobila len tretina (33,3%) všetkých respondentov. Zistili sme, že existuje štatisticky významný rozdiel v objektívnej stránke kvality života medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín. Deti z úplnej rodiny v porovnaní s ich rovesníkmi z neúplnej rodiny prejavujú štatisticky vyššiu objektívnu stránku kvality života.

Hypotéza *Medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín existujú rozdiely v subjektívnej stránke kvality života* sa tiež potvrdila. V jednotlivých odpovediach na otázky týkajúcich sa subjektívnej stránky kvality života vidíme rozdiely. Deti z neúplných rodín odpovedali vo väčšine prípadov na otázky: s výrokom zásadne nesúhlasím, nesúhlasím a skôr súhlasím. Naopak deti z úplných rodín sa prikláňali k odpovediam na opačnom konci: skôr súhlasím, súhlasím, s výrokom nesúhlasím. Môžeme teda konštatovať, že evidujeme štatisticky signifikantný rozdiel v subjektívnej stránke kvality života vzhľadom na úplnosť rodiny. Deti z úplnej rodiny v porovnaní s ich rovesníkmi z neúplnej rodiny prejavujú štatisticky výrazne vyššiu subjektívnu stránku kvality života.

Hypotéza *Medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín existujú rozdiely v celkovej kvalite života* sa potvrdila. Na základe zistení nám výsledky naznačujú, že v oblasti celkovej kvality života existuje štatisticky signifikantný rozdiel v prospech detí z úplných rodín.

6 ODPORÚČANIA PRE PRAX

Je dôležité zamyslieť sa nad rodinou a položiť si otázku, čo spôsobuje jej úpadok. Súčasnosť a dnešná spoločnosť, nie sú prajné pre nerozlučiteľnosť manželstva čo vo veľa prípadoch stojí za vznikom neúplnej rodiny. Dôležitým predpokladom pre to aby sa dieťa správne vyvíjalo je aby vyrastalo v prostredí citovo vrelo a stálom. V neúplných rodinách vo veľa prípadoch chýba stabilita prostredia pre dieťa, pretože v nej nie sú obaja rodičia, môže nastať aj nezvládanie výchovy jedným rodičom. Dieťa je ochudobnené o jeden rodičovský vzor, čo má vo veľa prípadoch vplyv na jeho vnímanie celkovej kvality svojho života. Často sa stáva, že neúplná rodina má nedostatok finančných prostriedkov na živobytie, čo ovplyvňuje objektívnu stránku kvality života dieťaťa, ale aj celej rodiny. Musíme mať na zreteli, že jednotlivé druhy neúplných rodín sa vo svojom pôsobení na psychiku dieťaťa a jeho celkovú kvalitu života líšia, preto je nutný odlišný prístup k problémom neúplných rodín. Naš výskum prináša informácie o tom, akú majú kvalitu života deti z neúplných rodín, ktoré porovnávame s deťmi z úplných rodín a to z objektívnej stránky a subjektívnej stránky kvality života. Naše výsledky výskumu poukazujú na vyššiu kvalitu života detí z úplných rodín v porovnaní s deťmi z neúplných rodín. Dospeli sme k rovnakým výsledkom ako vo výskume (Neusara, 2007, s. 171-178), ktorý potvrdzuje dôležitosť úplnej rodiny pre kvalitu života dieťaťa vo výskume zlý, normálny a výborný život z pohľadu detí vo veku od 8 do 11 rokov. Sonda ukazuje, ako deti popisujú zlý, normálny a výborný život, jednou z ich najčastejších výpovedí, ktoré uviedli v súvislosti so zlým životom bolo, že nemá rodičov, alebo sa rozviedli a dieťa žije iba s jedným z nich.

Do budúca odporúčame posilniť a rozvinúť oblasť primárnej prevencie o rizikách vzniku neúplnej rodiny už na základných školách, pedagógovia by sa mali zamerať na vedenie detí k rodičovstvu a manželstvu.

Škola má osobitné možnosti dať deťom systematické vzdelanie na odbornej úrovni pomocou výchovy k manželstvu, je potrebné orientovať ich na ušlachtilé hodnoty manželského a rodinného života. Je dôležité pre budúcnosť v nich prebúdzat' radosť z budúceho rodičovstva a výchovy vlastných detí a pomôcť im vedieť sa správne realizovať aj v partnerských a intímnych vzťahoch. Cieľmi výchovy k manželstvu na základných školách sú v prvom rade sebauvedomenie ako príprava na manželstvo a rodičovstvo, chápať lásku ako základnú zložku sexuality, pomôcť deťom rozvíjať toleranciu a úctu k ľuďom, odolávať negativ-

nému vplyvu okolia (masovo-komunikačné prostriedky, návrhy na predčasný sexuálny život).

Dostupné z: <http://www.infovek.sk/predmety/sexvych/grmanova/koncepcia.htm>

ZÁVER

Diplomová práca sa zaoberala kvalitou života detí z neúplných rodín z objektívnej a subjektívnej stránky v porovnaní s ich rovesníkmi z úplných rodín. Väčšina výskumov zameraných na zisťovanie kvality života detí z neúplných rodín poukazuje na negatívny dopad neúplnej rodiny na rôzne stránky kvality života dieťaťa. Avšak niektoré výskumné zistenia nepreukazujú túto skutočnosť, niektoré z nich sme si uviedli v samotnej práci.

Cieľom našej práce bolo priblížiť pohľad na neúplnú rodinu a jej vplyv na kvalitu života dieťaťa. Rozobrali sme si rodinu, neúplnú rodinu, kvalitu života a kvalitu života dieťaťa z neúplnej rodiny. Po dopísaní teoretického rámca sme uskutočnili výskumné šetrenie, prostredníctvom dotazníka. Vo výskumnej časti sme si určili samotné ciele, výskumné hypotézy, súbor a metódy.

Predmetom nášho výskumu bolo zistiť a porovnať kvalitu života detí z úplnej rodiny a neúplnej rodiny v Považskej Bystrici. Zamerali sme sa na celkovú kvalitu života detí z úplných a neúplných rodín, na jej objektívnu stránku kvality života a subjektívnu stránku kvality života.

Podľa našich výsledkov sme zistili, že existuje štatisticky významný rozdiel v objektívnej stránke kvality života medzi deťmi z úplných rodín a neúplných rodín. Deti z úplnej rodiny v porovnaní s ich rovesníkmi z neúplnej rodiny sú na tom lepšie z hľadiska objektívnej stránky kvality života. V jednotlivých odpovediach na otázky týkajúcich sa subjektívnej stránky kvality života detí z neúplných rodín sú rozdiely oproti deťom z úplných rodín. Deti z neúplných rodín odpovedali väčšinou záporne na otázky týkajúce sa ich subjektívnej kvality života. Naopak deti z úplných rodín sa prikláňali k odpovediam na opačnom konci, ku kladným odpovediam. Zistili sme, že aj v subjektívnej stránke kvality života vzhľadom na úplnosť rodiny existuje štatisticky významný rozdiel. Deti z úplnej rodiny v porovnaní s ich rovesníkmi z neúplnej rodiny sú na tom lepšie po subjektívnej stránke kvality života. Zistili sme, že aj celková kvalita života detí z úplnej rodiny je vyššia v porovnaní s ich rovesníkmi z neúplnej rodiny.

Naším výskumom sme dosiahli stanovené ciele, objasnili sme si vplyv úplnosti rodiny na kvalitu života dieťaťa, či už z objektívnej stránky kvality života alebo subjektívnej stránky kvality života. Na záver môžeme teda zhodnotiť, že podľa našich zistení má úplnosť rodiny vplyv na kvalitu života dieťaťa.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- [1] BAKOŠOVÁ, Zlatica, 2005. *Sociálna pedagogika*. Bratislava: Mladé letá, s. r. o.. ISBN 80-10-00485-5.
- [2] BOTHOVÁ, Monika, 2006. *Keď otec chýba*. In: *Dieťa*, Január. 2006, č. 1. ISSN 1335-0919.
- [3] DUROZOI, Gérard a André ROUSSEL, 1994. *Filozofický slovník*. Praha: EWA Edition. ISBN 80-85764-07-5.
- [4] GJURIČOVÁ, Šárka a Jiří KUBIČKA, 2009. *Rodinná terapie systematické a naratívni přístupy*. 2. vydanie. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-2390-7.
- [5] GURKOVÁ, Elena, 2011. *Hodnocení kvality života. Pro klinickou praxi a ošetrovateľský výzkum*. Praha: Grada Publishing, a.s.. ISBN 978-80-247-3625-9.
- [6] HODÁČOVÁ, Lenka a kol., 2015. *Vztah rodiny a životní spokojenosti dětí*. Československá psychologie. Časopis pro psychologickou teorii a praxi, 2015, č. 4. ISSN 1804-6436.
- [7] HOLKOVÁ, Vierošlava, 2012. *Kvalita života na Slovensku*. Ekonomické spektrum, 2012, roč. 7, č. 3, p. ISSN 1336-9105.
- [8] HUDECOVÁ, Anna a kol., 2009. *Sociálna práca s rodinou*. 2. vydanie. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. ISBN 978-80-8083-845-4.
- [9] KOVÁČ, Damián, 2007. *Psychológiou k metanoi*. Bratislava: Veda. ISBN 978-80-224-0965-0.
- [10] KRAUS, Blahoslav, 2014. *Společnost, rodina a sociální deviace*. Hradec Králové: Nakladatelství GAUDEAMUS. ISBN 978-80-7435-411-3.
- [11] KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2004. *Pozitivní psychologie: odpouštění, smířování, překonávání negativních emocí, radost, naděje*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-835-X.
- [12] KUNÁK, Stanislav, 2007. *Vybrané možnosti primárnej prevencie negativných vplyvov na deti a mládež*. Bratislava: Vydavateľstvo IRIS. ISBN 978-80-89256-10-5.
- [13] LEVICKÁ, Jana a kol., 2004. *Sociálna práca s rodinou*. Trnava: Vydavateľstvo Mosty. ISBN 80-89074-93-6.

- [14] LUDÍKOVÁ, Libuše a kol., 2013. *Kvalita života osob se speciálními potřebami*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3827-6.
- [15] MASÁROVÁ, Tatiana a Eva Žinčicová, 2012. *Meranie kvality života*. Žilina: GEORG. ISBN 978-80-8154-003-5.
- [16] MOŽNÝ, Ivo, 2006. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 80-864-29-58-X.
- [17] MOŽNÝ, Ivo, 2002. *Sociologie rodiny*. 2. vydanie. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 80-864-29-05-9.
- [18] PETRUSEK, Miloslav a kol., 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Vydavatelství Karolinum. ISBN 80-7184-164-1.
- [19] PLÁŇAVA, Ivo, 2000. *Manželství a rodiny*. Brno: Nakladatelství DOPLNĚK. ISBN 80-7239-039-2
- [20] POTOČÁROVÁ, Mária, 2008. *Pedagogika rodiny. Teoretické východiská rodinnej výchovy*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 978-80-223-2458-8.
- [21] SOBOTKOVÁ, Irena, 2007. *Psychologie rodiny*. 2. vydanie. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-250-8.
- [22] ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2010. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 987-80-247-3181-0.
- [23] TIRPÁK, Peter, 2010. *Rodinná výchova*. Prešovská univerzita v Prešove. ISBN 978-80-555-0142-0.
- [24] WARSHAK, Richard A., 1996. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-089-8.
- [25] WILCOX, Bradford, W. a kol, 2015. *Prečo na manželstve záleži. Tridsať záverov spoločenskovedných výskumov*. Inštitút pre ľudské práva a rodinnú politiku, o. z.. ISBN 978-80-971738-1-4.

Internetové zdroje:

- [26] BAKOŠOVÁ, Z. 2012. *Kvalita života detí a mládeže z aspektu sociálnej pedagogiky*. [online]. 2012 [cit. 2016-02-18] Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Aspekty kvality života. ISBN 978-80-8015-435-8. Dostupné z: http://fmk.sk/download/konferencie/zborniky/Aspekty_kvality_zivota.pdf

- [27] BODNÁROVÁ, B. 2006. *Jednorodičovské rodiny ohrozené chudobou*. [online]. 2006. [cit. 2016-01-15] Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny. Dostupné z: http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2006/Gerbery/Jednorodic_rodiny.pdf
- [28] BODNÁROVÁ, B. a kol. 2005. *Medzigeneračná reprodukcia chudoby*. [online]. 2005 [cit. 2016-02-20] Bratislava: Stredisko pre štúdium práce a rodiny. Dostupné z: http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/pdf/2005/rodina/Medzigen_repro_chudoby_1.pdf
- [29] ČORNANIČOVÁ, R. 2005. *Konceptualizácie kvality života v kontexte vzdelávania dospelých a sociálnej práce*. [online]. 2005 [cit. 2016-02-17] Prešov: Prešovská univerzita, Kvalita života a rovnosť príležitostí – Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. ISBN 80-8068-425-1. Dostupné z: <http://www.ff.unipo.sk/kvdsp/>
- [30] DÉMUTHOVÁ, S. *Aspekty subjektívnej pohody a kvality života u mladistvých delikventek*. [online]. [cit. 2016-02-23] Trnava: Katedra psychológie. Dostupné z: <http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Dzuka3/25.pdf>
- [31] DOLEŽALOVÁ, J., ONDRÁKOVÁ, J., NOWOSAD, I. 2011. *Kvalita života v kontextech vzdelávanií*. [online]. 2011. [cit. 2016-02-15] Vydavatelství Zielonogórské univerzity. ISBN 978-83-7481-402-7. Dostupné z: http://www.wpsnz.uz.zgora.pl/erasmus/files/ksiazka_cz.pdf
- [32] DŽUKA, J. 2004. *Psychologické dimenzie kvality života*. [online]. 2004. [cit. 2016-03-17] Prešov: Prešovská univerzita. ISBN 80-8068-282-8. Dostupné z: <https://mimosvet.wordpress.com/2011/07/18/psychologicke-dimenzie-kvality-zivota-jozef-dzuka-ed/>
- [33] DŽUKA, J. *Kvalita života a subjektívna pohoda – teórie a modely, podobnosť a rozdiely*. [online]. [cit. 2016-02-17] Prešov: Prešovská univerzita. Dostupné z: <http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Dzuka3/05.pdf>
- [34] HEŘMANOVÁ, E. 2012. *Kvalita života a její modely v současném sociálním výzkumu*. [online]. 2012. [cit. 2016-02-05] Sociológia 44, č. 04. Dostupné z: <https://www.sav.sk/journals/uploads/09101219Hermanova%20-%20OK%20upravena%20studia.pdf>

- [35] HUDECOVÁ, A. 2005. *Alkoholizmus v rodine a kvalita života*. [online]. 2005 [cit. 2016-02-19] Prešov: Prešovská univerzita, Kvalita života a rovnosť príležitostí – Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. ISBN 80-8068-425-1. Dostupné z: <http://www.ff.unipo.sk/kvdsp/>
- [36] JAKABČIC, I. a POLÁKOVÁ, D. *Kvalita života mentálne postihnutých žiakov*. [online]. [cit. 2016-02-19] Bratislava: Katedra psychológie a patopsychologie. Dostupné z: <http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Dzuka3/32.pdf>
- [37] LUKÁŠOVÁ, H. a J. Mareš. 2014. *Pojetí kvality života u žsku 1. stupně základních škol*. [online]. 2014. [cit. 2016-02-08] Odborný časopis pro učitele základní školy KOMENSKÝ, ročník 139, č. 01, Brno: Masaryková univerzita. ISSN 0323-0449. Dostupné z: http://katedry.ped.muni.cz/pedagogika/wp-content/uploads/sites/17/2015/02/komensky_01_139.pdf#page=7
- [38] MAREŠ, J. a J. MAREŠOVÁ. *Bolest a kvalita života u dětí*. [online]. [cit. 2016-02-20] Dostupné z: <https://el.lf1.cuni.cz/p1xh5c7gsyg/>
- [39] MAREŠ, J. 2010. *Kvalita života žáku a škola*. [online]. 2010 [cit. 2016-02-20] Pedagogika SK 1, č. 1. Dostupné z: <http://www.casospedagogika.sk/rocnik-1/cislo-1/Kvalita%20zivota%20zaku%20a%20skola.pdf>
- [40] MUSTAGRUDIČ, A. a D. MARKO. 2012. *Kvalita života adolescentov*. [online]. 2012. [cit. 2016-02-22] Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda. Aspekty kvality života. ISBN 978-80-8015-435-8. Dostupné z: http://fmk.sk/download/konferencie/zborniky/Aspekty_kvality_zivota.pdf
- [41] NÁRODNÁ SPRÁVA O ZDRAVÍ a so zdravím súvisiacom správaní 11-, 13-, 15-ročných školákov. 2013/2014. [online]. 2013/2014. [cit. 2016-03-01] ISBN 978-80-971997-1-5. Dostupné z: http://www.coherent.sk/docs/hbsc-narodna-sprava-2013_2014_final.pdf
- [42] PAĽA, G. 2011. *Zvyšovanie kvality života prostredníctvom mediálnej výchovy*. [online]. 2011. [cit. 2016-02-11] Kvalita života a ľudské práva v prosociálnej spoločnosti. ISBN 978-80-555-0343-1. Dostupné z: <http://www.unipo.sk/public/media/1628/Zbornik%20-%20Kvalita%20zivota%20a%20ludske%20prava%20v%20prosocialnej%20spolocnosti.pdf>

- [43] SCHAVEL, M. 2012. *Aspekty kvality života*. [online]. 2012. [cit. 2016-03-06] Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda. ISBN 978-80-8015-435-8. Dostupné z: http://fmk.sk/download/konferencie/zborniky/Aspekty_kvality_zivota.pdf
- [44] ŠALGOVIČOVÁ, J. 2012. *Aspekty kvality života*. [online]. 2012. [cit. 2016-02-13] Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda. ISBN 978-80-8015-435-8. Dostupné z: http://fmk.sk/download/konferencie/zborniky/Aspekty_kvality_zivota.pdf
- [45] ŠLESKOVÁ a kol. 2004. *Prežívaný ekonomický stres a zdravie adolescentov*. [online]. 2004 [cit. 2016-02-22] Košice: Zborník Vzdelávanie, výskum a prax verejného zdravotníctva. ISBN 80-969224-1-6. Dostupné z: <http://www.mc3.sk/wp-content/uploads/2014/10/Nagyova2004PDF2.pdf>
- [46] ŠPROCHA, B., VAŇO, B., BLEHA, B. 2014. *Prognóza vývoja rodín a domácností na Slovensku do roku 2030*. [online]. 2014. [cit. 2016-02-23] Bratislava: Prognostický ústav Slovenskej akadémie vied. ISBN 978-80-225-3961-6. Dostupné z: http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Prognoza_rodin.pdf
- [47] ŠVEHLÍKOVÁ, L. a A. HERETIK, ml. 2008. *Kvalita života – o čom to hovoríme?* [online]. 2008. [cit. 2016-02-11] Psychiatria-Psychoterapia-Psychosomatika, 15, č. 3. Dostupné z: <http://www.psychiatria-casopis.sk/files/psychiatria/3-2008/PSY3-2008-cla5.pdf>
- [48] TIRPÁK, P. 2011. *Výchovné prostredie a jeho vplyv na medzigeneračný dialóg podľa dokumentov Magistéria Cirkvi*. [online]. 2011. [cit. 2016-01-11] Kvalita života a ľudské práva v prosociálnej spoločnosti. ISBN 978-80-555-0343-1. Dostupné z: <http://www.unipo.sk/public/media/1628/Zbornik%20-%20Kvalita%20zivota%20a%20ludske%20prava%20v%20prosocialnej%20spolocnosti.pdf>
- [49] UHLÁRIKOVÁ, J. 2010. *Analýza životnej spokojnosti adolescentov v kontexte rodiny a rodinného prostredia*. [online]. 2010. [cit. 2016-02-25] Elektronický časopis psychológie, roč. 4, č. 4. Dostupné z: <http://e-psycholog.eu/pdf/uhtarikova.pdf>

- [50] O'NEILL, Rebecca. 2002. *Experiments in Living: The Fatherless Family*. [online]. 2002. [cit. 2016-03-15] CIVITAS- The institute for the Study of Civil Society. Dostupné z: <http://www.civitas.org.uk/content/files/Experiments.pdf>

ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOU A SKRATIEK

apod. a podobne

atd. a tak ďalej

resp. respektive

ZOZNAM OBRÁZKOV

- Obr 1 Počet rozvodov, intenzita a časovanie rozvodovosti na Slovensku
- Obr 2 Percentuálne rozdelenie pohlavnej príslušnosti (všetci respondenti)
- Obr 3 Percentuálne rozdelenie úplnosti rodiny (všetci respondenti)
- Obr 4 Porovnanie vzdelania rodičov všetkých respondentov
- Obr 5 Porovnanie vzdelania rodičov v neúplných rodinách
- Obr 6 Porovnanie zamestnania rodičov z hľadiska pohlaví
- Obr 7 Porovnanie zamestnanosti rodičov v neúplných rodinách
- Obr 8 Rodinný blahobyt v neúplných rodinách
- Obr 9 Ekonomická deprivácia respondentov
- Obr 10 Porovnanie finančného a materiálneho statusu rodín
- Obr 11 Mesačné vreckové (všetci respondenti)
- Obr 12 Dovolenka mimo domu podľa úplnosti rodín
- Obr 13 Subjektívna stránka kvality života všetkých respondentov
- Obr 14 Rozloženie dát škály Objektívna stránka kvality života
- Obr 15 Rozloženie dát škály Subjektívna stránka kvality života
- Obr 16 Rozloženie dát škály Celková kvalita života
- Obr 17 Porovnanie objektívnej stránky kvality života vzhľadom na úplnosť rodiny
- Obr 18 Porovnanie subjektívnej stránky kvality života vzhľadom na úplnosť rodiny
- Obr 19 Porovnanie celkovej kvality života vzhľadom na úplnosť rodiny

ZOZNAM TABULIEK

Tab 1 Vek respondentov podľa pohlavia

Tab 2 Úplnosť rodiny respondentov podľa pohlavia

Tab 3 Vzdelanie otca podľa úplnosti rodiny

Tab 4 Vzdelanie matky podľa úplnosti rodiny

Tab 5 Zamestnanie otca podľa úplnosti rodiny

Tab 6 Zamestnanie matky podľa úplnosti rodiny

Tab 7 Rodinný blahobyt

Tab 8 Ekonomická deprivácia vzhľadom na úplnosť rodiny

Tab 9 Finančný a materiálny status rodiny vzhľadom na jej úplnosť

Tab 10 Výška mesačného vreckového podľa úplnosti rodín

Tab 11 Subjektívna stránka kvality života respondentov podľa úplnosti rodiny

Tab 12 Deskriptívna statistika

Tab 13 Test Normality

Tab 14 Mann-Whitney U test koeficienty

Tab 15 Mann-Whitney U test koeficienty

Tab 16 Mann-Whitney U test koeficienty

Tab 17 Výsledky výskumov

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha PI: Dotazník Kvality života dieťaťa vo veku od 14 do 15 rokov.

PRÍLOHA P I: DOTAZNÍK KVALITA ŽIVOTA DIEŤAŤA VO VEKU OD 14-15 ROKOV

Kvalita života dieťaťa vo veku od 14 - 15 rokov

Nasledujúce otázky sa pýtajú na to, ako vnímaš kvalitu svojho života. Prečítaj si pozorne jednotlivé otázky a vyber si prosím odpoveď, ktorá sa Ti zdá najvhodnejšia. Pokiaľ nie si si istý/á, ako na otázku odpovedať, obvykle je najlepšia tá odpoveď, ktorá Ťa napadne ako prvá. Ďakujem

Rod

- chlapec
- dievča

Rodina, v ktorej žiješ je...

- Úplná vlastná (obaja rodičia sú vlastní)
- Úplná zmiešaná (jeden z rodičov nie je vlastný)
- Neúplná (žiješ iba s jedným rodičom)

Vek

Vaša odpoveď

Akú školu, aké vzdelanie má ukončené Tvoj otec?

- Základná škola (ukončená alebo neukončená)
- Stredná odborná škola, učilište - Výučný list (bez maturity, napr. murár, elektrikár)
- Stredná odborná škola, Gymnázium (s maturitou)
- Vysoká škola (titul Bc., Mgr., MUDr., JUDr., PhDr., Ing. a pod.)
- Neviem
- Nepoznám alebo sa neviem s otcom

Akú školu, aké vzdelanie má ukončené tvoja matka?

- Základná škola (ukončená alebo neukončená)
- Stredná odborná škola, učilište - Výučný list (bez maturity, napr. kuchárka, čašníčka)
- Stredná odborná škola, Gymnázium (s maturitou)
- Vysoká škola (titul Bc., Mgr., MUDr., JUDr., PhDr., Ing. a pod.)
- Neviem
- Nepoznám

Má tvoj otec prácu?

- Áno
- Nie
- Neviem
- Nepoznám alebo nestretávam svojho otca

Má tvoja matka prácu?

- Áno
- Nie
- Nevie
- Nepoznám alebo nestretávam svoju matku

Ako je na tom podľa Teba tvoja rodina po finančnej a materiálnej stránke?

- Veľmi dobre
- Celkom dobre
- Priemerne
- Nie veľmi dobre
- Zle

Vlastníte v domácnosti telefón?

- Nie
- Áno jeden
- Áno viac

Vlastníte v domácnosti počítač?

- Nie
- Áno jeden
- Áno viac

Vlastníte v domácnosti auto?

- Nie
- Áno jedno
- Áno viac

Stalo sa Ti v poslednom čase, že si nemal/a dosť peňazí na to, aby si si mohol/a kúpiť oblečenie, ktoré si chcel/a?

- Áno
- Nie

Stalo sa Ti v poslednom čase, že si nemal/a dosť peňazí na to, aby si mohol/a ísť von s priateľmi?

- Áno
- Nie

Stalo sa Ti v poslednom čase, že si nemal/a dosť peňazí na to, aby si mohol/a ísť na diskotéku?

- Áno
- Nie

Stalo sa Ti v poslednom čase, že si nemal/a dosť peňazí na to aby si si mohol/a zaplatiť športové aktivity?

- Áno
- Nie

V akej výške dostávaš mesačné vreckové?

- Do 5 Eur
- Do 10 Eur
- Do 20 Eur
- Do 30 Eur
- Do 40 Eur
- Do 50 Eur

Môžete si dovoliť počas kalendárneho roka aspoň jednu týždňovú dovolenku mimo domu?

- Áno
- Nie

Vo veľa ohľadoch je môj život blízky tomu, čo je v mojom živote ideálom.

- S výrokom zásadne nesúhlasím.
- Nesúhlasím.
- Skôr nesúhlasím.
- Ani nesúhlasím, ani súhlasím.
- Skôr súhlasím.
- Súhlasím.
- S výrokom rozhodne súhlasím.

Podmienky môjho života sú výborné.

- S výrokom zásadne nesúhlasím.
- Nesúhlasím.
- Skôr nesúhlasím.
- Ani nesúhlasím, ani súhlasím.
- Skôr súhlasím.
- Súhlasím.
- S výrokom rozhodne súhlasím.

Som so svojím životom spokojný/spokojná.

- S výrokom zásadne nesúhlasím.
- Nesúhlasím.
- Skôr nesúhlasím.
- Ani nesúhlasím, ani súhlasím.
- Skôr súhlasím.
- Súhlasím.
- S výrokom rozhodne súhlasím

Doposiaľ som od svojho života dostal/dostala všetko podstatné,
čo som chcel/chcela.

- S výrokom zásadne nesúhlasím.
- Nesúhlasím.
- Skôr nesúhlasím.
- Ani nesúhlasím, ani súhlasím.
- Skôr súhlasím.
- Súhlasím.
- S výrokom rozhodne súhlasím.

Keby som mohol/mohla žiť ešte raz, nezmenil/nezmenila by
som na ňom takmer nič.

- S výrokom zásadne nesúhlasím.
- Nesúhlasím.
- Skôr nesúhlasím.
- Ani nesúhlasím, ani súhlasím.
- Skôr súhlasím.
- Súhlasím.
- S výrokom rozhodne súhlasím.